

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาแนวทางพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลุม อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในหัวข้อต่อไปนี้

1. การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

1.1 ความหมายของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

1.2 หลักเกณฑ์และวิธีการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

1.3 ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2. มาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์เด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลุม

3. บริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลุม

อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

4. การสัมภาษณ์เชิงลึก

5. การประชุมเชิงปฏิบัติการ

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

1. ความหมายของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ได้มีนักบริหารและนักวิชาการหลายท่าน ให้ความหมายของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ในทัศนะต่างๆ ดังนี้

วารินทร์ สิ้นสูงสุด (2543, หน้า 156) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา (Quality Assurance) ไว้ดังนี้ การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่าโรงเรียนมีแนวทางการจัดและพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ชัดเจน และสอดคล้องกับหลักการ นโยบาย และจุดเน้นของแผนการศึกษาของรัฐ และโรงเรียนได้ปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อคุณภาพทางการศึกษาที่ดีของผู้เรียนแต่ละคนและทุกคน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 7) ได้กล่าวไว้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

สมคิด พรหมจ้อย (2544, หน้า 4) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการดำเนินกิจกรรมและภารกิจต่างๆ ทั้งทางด้านวิชาการ การบริการ การบริหารและการจัดการเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้รับบริการทางการศึกษาทั้งผู้รับบริการโดยตรง คือผู้เรียน ผู้ปกครองและผู้รับบริการทางอ้อม คือ สถานประกอบการ ประชาชน และสังคมโดยรวม คือการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพ หรือมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารงานของสถานศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องในการที่จะพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ เพื่อให้ประชาชนชาวไทยมีความมั่นใจที่จะส่งลูกหลานเข้าเรียนในสถานศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่ต้องการ

รุ่ง แก้วแดง (2544, หน้า 59) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษาจำเป็นต้องมีเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษาที่ชัดเจน การจัดการศึกษาของประเทศไทยในอดีตที่ผ่านมาอาจกล่าวได้ว่าไม่มีเป้าหมายที่ชัดเจนว่าจะจัดการศึกษาไปเพื่ออะไร ใครมีความรับผิดชอบอย่างไรในองค์กร อาจจะมีบ้างที่กำหนดไว้ในส่วนของหลักสูตรซึ่งมิได้มีฐานะเป็นกฎหมายและบ่อยที่เป้าหมายเปลี่ยนไปตามนโยบายทางการเมือง ทำให้ไม่สามารถพัฒนาคุณภาพได้อย่างต่อเนื่อง แต่บัดนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 ได้กำหนดเป้าหมายของการศึกษาไทยไว้อย่างชัดเจน

สงข ลักษณ์ (2545, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพ คือ การวางแผนและการปฏิบัติของหน่วยผลิต ที่มุ่งจะผลิตสิ่งที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการของผู้ใช้ผลผลิต ดังนั้นการประกันคุณภาพทางการศึกษาจึงเป็นกระบวนการวางแผนและกระบวนการจัดการ

ของผู้ที่รับผิดชอบจัดการศึกษา เพื่อจะรับประกันให้สังคมเชื่อมั่นว่าจะพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ ได้ครบถ้วนตามมาตรฐานคุณภาพที่ระบุไว้ในหลักสูตรและตรงกับความมุ่งหมายของสังคม

ดิฉันทภพ หลวงมณีวรรณ (2547, หน้า 13) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพ การศึกษาว่า หมายถึงกระบวนการในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของสถานศึกษาที่สามารถจัดการศึกษาตรงตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นที่ยอมรับแก่ผู้เรียน ผู้ปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตลอดจนเป็นที่ยอมรับของสังคม

กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษา พ.ศ.2553 (2553, หน้า 22) ได้ให้ความหมายของการประเมินคุณภาพภายในไว้ว่าหมายถึง การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา การติดตาม และการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ของสถานศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนดสำหรับการประกันคุณภาพภายใน ซึ่งกระทำ โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้น หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษา

สำนักงานทดสอบทางการศึกษา (2554, หน้า 11) กล่าวว่า การประเมินคุณภาพภายใน เป็นการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา การติดตาม และการตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษา กระทำโดยบุคลากรของสถานศึกษา หรือโดยสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา หรือ โดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษา ทั้งนี้เพื่อนำผลจากการ ประเมินไปใช้ในการวางแผนพัฒนากิจกรรม/โครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้นจึงตั้งอยู่บนฐานความเป็น จริง มีความเป็นไปได้และสำเร็จผลในเวลาอันเหมาะสม

สำนักงานทดสอบทางการศึกษา (2554, หน้า 6) กล่าวว่า การประเมินคุณภาพภายใน (Internal Evaluation) เป็นระบบและกลไกในการควบคุม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงาน ของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามนโยบายที่กำหนดโดยสถานศึกษา และ/หรือหน่วยงานต้นสังกัด ต้อง ดำเนินการให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษอย่างต่อเนื่อง กระบวนการประเมิน คุณภาพภายในเป็นตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา (มาตรฐาน และตัวบ่งชี้) ของสถานศึกษา และ/หรือหน่วยงานต้นสังกัดด้วย การประเมินคุณภาพ ภายในกระทำโดยบุคลากรในหน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ช่วยในการ ปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด ถือเป็นกระบวนการตรวจสอบการ ทำงานของตนเอง (Self-evaluation) โดยประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษาระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ได้ข้อมูลนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงตนเอง และพร้อมที่จะได้รับ ตรวจสอบจากการประเมินภายนอกอีกด้วย

จากความหมายดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการที่ยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ได้คุณภาพมาตรฐาน มุ่งเน้นการตรวจสอบ

ความก้าวหน้าและผลการดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้ ผลที่ได้จากการติดตามตรวจสอบคุณภาพสามารถสะท้อนความสำเร็จของการดำเนินงานตามมาตรฐานของสถานศึกษาได้ และนำข้อมูลไปสู่การพัฒนาปรับปรุงตนเอง

2. หลักเกณฑ์และวิธีการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

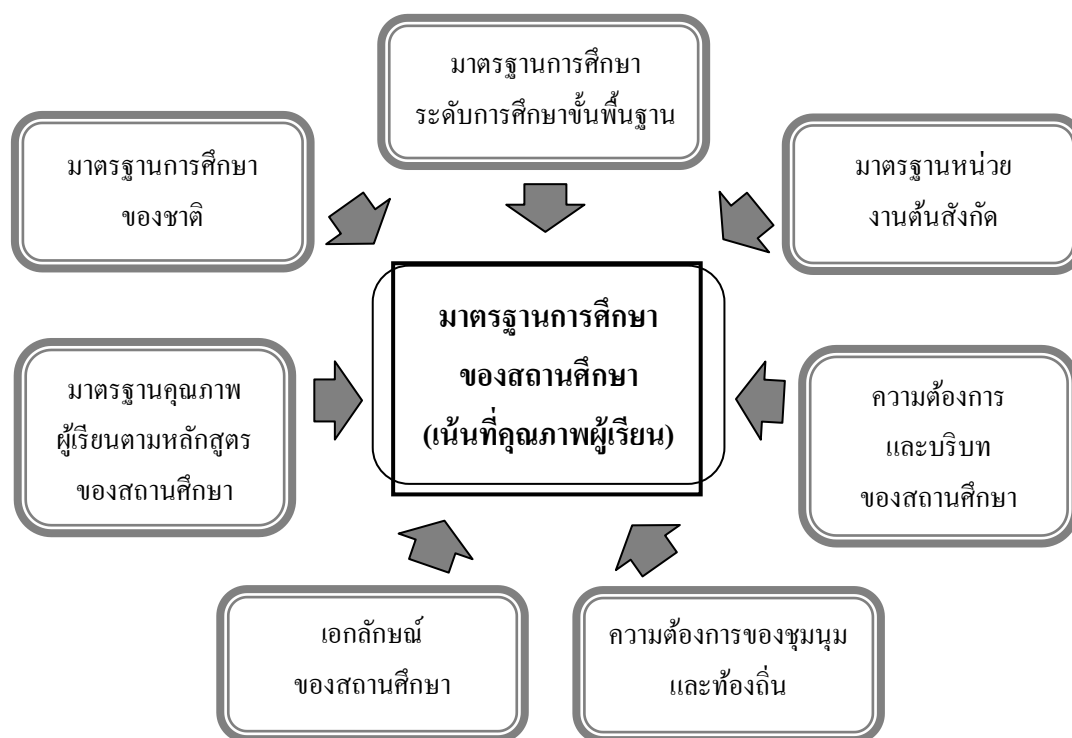
ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 (2553, หน้า 15) ได้กำหนดหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพทั้งภายในให้สถานศึกษาดำเนินการ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ดังต่อไปนี้

2.1 กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

“มาตรฐานการศึกษา” เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์ และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแลการตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา มาตรฐานการศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบันมีหลายระดับ เช่น มาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย มาตรฐานการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา อีกทั้งยังมีการกำหนดมาตรฐานขึ้นหลายประเภท เช่น มาตรฐานการแนะแนว มาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มาตรฐานลูกเสือและเนตรนารี มาตรฐานการบริหารและการจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน เป็นต้น แต่หากพิจารณาอย่างถี่ถ้วนจะเห็นว่ามาตรฐานทั้งหลายนั้นมีวัตถุประสงค์เฉพาะ และมีเป้าหมายคือ คุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญทั้งสิ้น

ตามกฎกระทรวงได้กำหนดไว้ว่า การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษานั้นต้องกำหนดให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ เอกลักษณะของสถานศึกษา และมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด และต้องครอบคลุมสาระการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งคำนึงถึงศักยภาพของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่นด้วย ดังนั้น สถานศึกษาจึงต้องวิเคราะห์มาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งระดับปฐมวัย มาตรฐานการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มาตรฐานคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรของสถานศึกษา นโยบายของหน่วยงานส่วนกลาง คุณลักษณะพิเศษของผู้เรียนที่สถานศึกษา ท้องถิ่น และชุมชนคาดหวัง เช่น ความมีสำนึก รักบ้านเกิด การเป็นยุวเกษตรกร การอนุรักษ์อาชีพท้องถิ่น/พื้นบ้าน การมีทักษะในอาชีพ (อาชีพใด อาชีพหนึ่ง) ความสามารถ เฉพาะทางด้านใดด้านหนึ่ง เป็นต้น นำมาสังเคราะห์หลอมรวมกำหนด

เป็นมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาต้องพึงตระหนักเสมอว่ามาตรฐานที่เกี่ยวกับคุณภาพ ผู้เรียน เป็นเป้าหมายสูงสุดในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

แผนภาพที่ 1 ตัวแปรที่สัมพันธ์และเชื่อมโยงสู่มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

มาตรฐานการศึกษาที่สถานศึกษากำหนดขึ้นนั้นควรมีการระบุดำเนินชีวิตที่เป็นองค์ประกอบของมาตรฐานนั้นๆ ให้ชัดเจน เพื่อให้เกิดความสะดวกและความเข้าใจตรงกันในการวัดและประเมินผล และการสื่อสารกับผู้เกี่ยวข้องในการกำหนดมาตรฐานนั้นควรประกอบด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแห่งนั้นๆ บุคคลที่มีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและคณาจารย์ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน นักปราชญ์/ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัย/แหล่งความรู้ใกล้เคียง เจ้าของกิจการ/สถานประกอบการในชุมชน บุคคลที่เกี่ยวข้องเหล่านี้ควรอย่างยิ่งที่จะต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดคุณภาพผู้เรียน เมื่อทุกคนที่เกี่ยวข้องเห็นพ้องต้องกันว่าคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานที่ร่วมกันกำหนด จึงมีความเต็มใจและยินดีที่จะผลักดัน สนับสนุน และทำงานร่วมกันสถานศึกษาให้พัฒนาไปสู่เป้าหมายได้ในเวลาอันรวดเร็วและยั่งยืน

2.2 จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

แผน (Plan) เป็นเอกสารที่แสดงโครงการ/กิจกรรม วิธีการที่ได้ผ่านการคิดมาแล้วล่วงหน้า โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันคิดและพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบ สำหรับเป็นเครื่องชี้นำการดำเนินการใดๆ ที่สอดคล้องกับเป้าหมาย วิสัยทัศน์ พันธกิจขององค์กร การวางแผนมักมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกรอบเวลาของการดำเนินการตามแผนอย่างชัดเจน

ในสถานศึกษาต้องมีการจัดทำแผน 2 ประเภท คือ

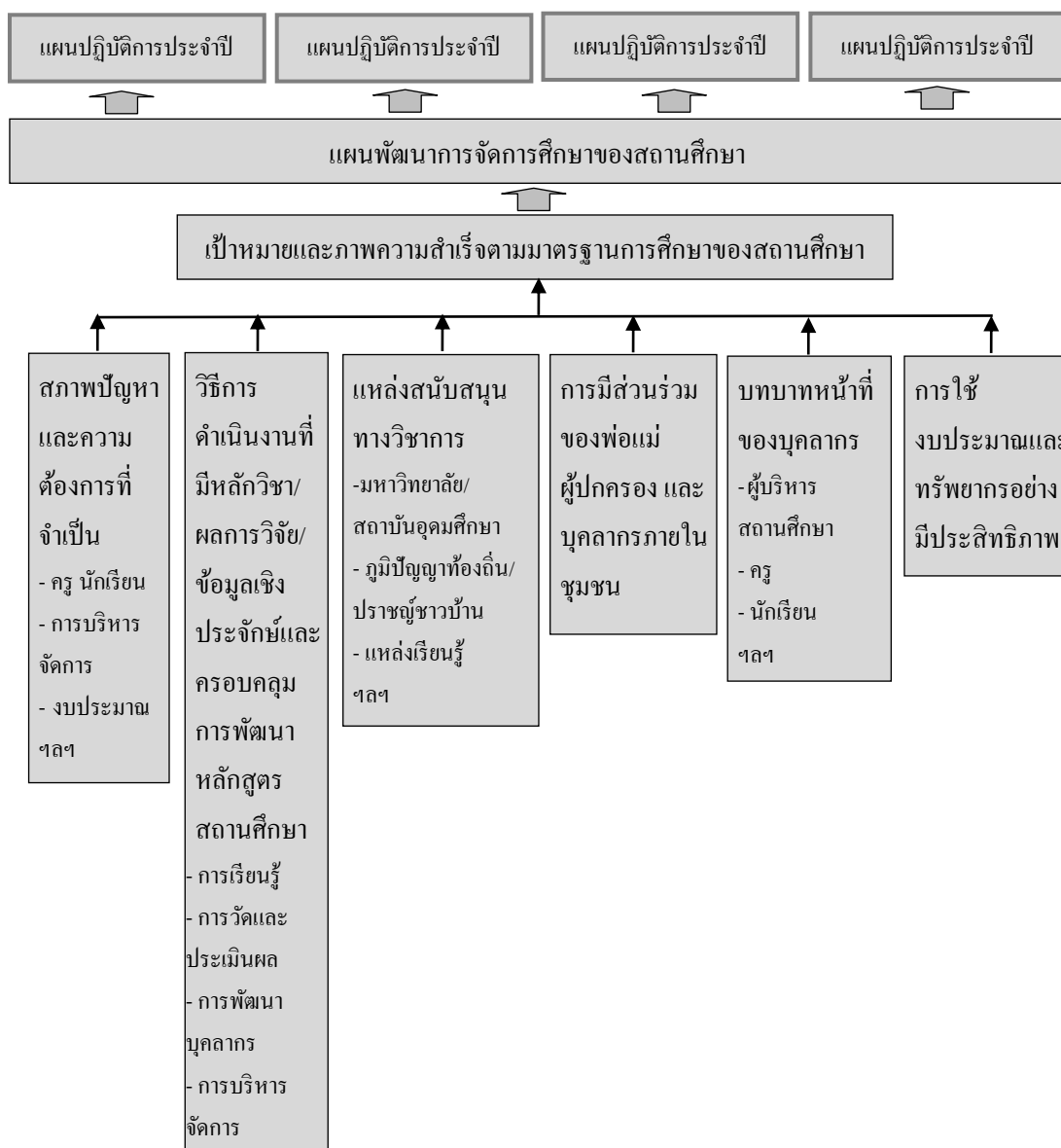
2.2.1 แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งเป็นแผนที่มีรอบระยะเวลาการพัฒนาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา อาจเป็นแผน 3 ที่ แผน 4 ปี หรือแผน 5 ปี แล้วแต่ความเหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษา แผนประเภทนี้จะสะท้อนกระบวนการวางแผนเชิงกลยุทธ์ที่จะใช้ในการพัฒนาหรือปรับปรุง เพื่อนำไปสู่เป้าหมายได้คุณภาพตามมาตรฐานที่วางไว้ (Strategic Plan/Improvement Plan)

2.2.2 แผนปฏิบัติการประจำปี (Action Plan/Operation Plan) ซึ่งแตกออกมาจากแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อการดำเนินงานเป็นรายปี แผนปฏิบัติการประจำปีแต่ละปีควรมีจุดเน้นที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม นอกจากความชัดเจนในการดำเนินกิจกรรมตามกรอบเวลา สถานที่ งบประมาณ ผู้รับผิดชอบแล้ว สถานศึกษาต้องกำหนดกิจกรรมการติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน ความก้าวหน้าของการดำเนินงาน การปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ ราบรื่น คล่องตัว มีการประเมินตนเอง อันนำไปสู่การได้ข้อมูลสารสนเทศ เพื่อนำไปเขียนรายงานประจำปีที่เป็นรายงานการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาต่อไป

การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต้องผ่านการคิดและวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์มาแล้วอย่างรอบด้านและรอบคอบ โดยอาจใช้วิธี SWOT Analysis, Balanced Scorecard หรือวิธีการอื่นๆ ที่สถานศึกษาเห็นว่าเหมาะสมสำหรับเป็นเข็มทิศชี้นำการดำเนินงานตามกลยุทธ์ เพื่อนำไปสู่การบรรลุตามวิสัยทัศน์และมาตรฐานการศึกษาที่สถานศึกษาวางเป้าหมายไว้ ส่วนการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีจะมีการระบุวัตถุประสงค์ เป้าหมายการจัดสรรทรัพยากร และกรอบเวลาของการดำเนินงานตามแผนอย่างชัดเจน

ในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สถานศึกษาสามารถตรวจสอบตนเองได้ว่าเป็นแผนพัฒนาที่มีคุณภาพหรือไม่ โดยพิจารณาจากประเด็นที่กฎกระทรวงกำหนดให้ต้องดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการที่จำเป็นของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ
2. กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และความสำเร็จของการพัฒนาได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม
3. กำหนดวิธีดำเนินงานที่มีหลักวิชา ผลการวิจัยหรือข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อ้างอิงได้ ให้ครอบคลุมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้
4. กำหนดแหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการ
5. กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษา และผู้เรียนรับผิดชอบและดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ
6. กำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางการมีส่วนร่วมของบิดา มารดา ผู้ปกครอง และองค์กรชุมชน
7. กำหนดการใช้งบประมาณและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
8. จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี

แผนภาพที่ 2 การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในทศวรรษหน้านั้น สถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องเข้าใจบริบทและความต้องการของสถานศึกษาเอง โดยการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นภายใต้สถานการณ์ที่เป็นอยู่ มีข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อ้างอิงได้ทั้งผลการประเมินตนเอง ผลการประเมินภายนอก ผลการประเมินระดับเขตพื้นที่การศึกษา ผลการทดสอบระดับชาติ รวมทั้งผลการวิจัยจากการทำวิจัยชั้นเรียนของครูแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผน โครงการ/กิจกรรม หรือนวัตกรรมที่นำมาใช้สอดคล้องกับการแก้ปัญหาและความต้องการใช้แหล่งวิทยาการที่อยู่ใกล้เคียงให้เป็นประโยชน์

และที่สำคัญมากที่สุดประการหนึ่งคือ บุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องมีจิตสำนึกร่วมในการจัดการศึกษาให้ถึงเป้าหมายที่หวังไว้ร่วมกัน

2.3 จัดระบบบริหารและสารสนเทศ

การพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุตามมาตรฐานที่สถานศึกษากำหนดไว้ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องการจัดระบบการบริหารสถานศึกษาและระบบสารสนเทศเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

2.3.1 การจัดระบบบริหารสถานศึกษา

สถานศึกษาสามารถจัดระบบบริหารโดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎีหรือผลงานวิจัยที่มีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาโดยเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ใช้เทคนิคการบริหารและการจัดการให้สามารถดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย เช่น การใช้วงจรการพัฒนาคุณภาพ (PDCA : Plan Do Check Act) ของเดมिंग (Deming Cycle) การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (TQM) เป็นต้น

การจัดโครงสร้างการบริหารงานสถานศึกษาควรจัดให้สอดคล้องกับบริบทของการศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัดที่มีการแบ่งงานเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ทั้งนี้ การบริหารงานตามโครงสร้างของสถานศึกษา สถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่หรือใหญ่พิเศษจำเป็นต้องมีคณะกรรมการหลายระดับหลายฝ่าย นับตั้งแต่ระดับบริหาร/อำนวยการ ระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ ระดับชั้น หรือมีการตั้งคณะทำงานเฉพาะขึ้น เพื่อรับผิดชอบงานเป็นคราวๆ ไป สถานศึกษาขนาดกลางซึ่งจะมีความคล่องตัวมากที่สุดก็จำเป็นต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดผู้รับผิดชอบงานที่เหมาะสม เน้นการทำงานร่วมกันเป็นทีมให้มากที่สุด สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กควรเน้นลักษณะการทำงานแบบบูรณาการ เช่น รวมงานวิชาการและงานงบประมาณไว้ด้วยกัน เพราะทุกงานต้องเกี่ยวข้องกับการใช้เงิน หรือรวมงานวิชาการกับงานบุคลากรเพราะการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนต้องเกี่ยวข้องกับครู ครูทุกคนต้องทำงานบริหารทั่วไปได้ เป็นต้น การทำงานในรูปแบบคณะกรรมการอาจมีความจำเป็นน้อยมากสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กเพราะบุคลากรมีอยู่เพียงไม่กี่คน ดังนั้น ทุกคนจึงต้องมีแผนการทำงานของตนเองควบคู่กับแผนการสอนด้วย เพื่อเป็นการตรวจสอบการทำงานเป็นระยะตามวงจรคุณภาพ มีการปรับปรุงงานทันทีที่ไม่ทำให้งานค้างค้ำ จึงมีเวลาให้กับการพัฒนาการเรียนการสอนได้เต็มที่

2.3.2 การจัดระบบสารสนเทศ

สถานศึกษาควรมีการจัดระบบสารสนเทศให้เป็นหมวดหมู่ครอบคลุมและเพียงพอต่อการนำไปใช้ในการวางแผนการจัดการศึกษาสืบค้นได้ง่ายและรวดเร็ว ผู้รับผิดชอบดูแลสารสนเทศของสถานศึกษาต้องทำงานอย่างมีระบบ โดยมีการกำหนดกรอบการเก็บข้อมูลเฉพาะที่จำเป็นวางแผนการเก็บข้อมูล ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่ายสร้างความเข้าใจให้ทุกฝ่าย ความตระหนักถึงความจำเป็นในการเก็บข้อมูลและสารสนเทศ เพื่อให้เกิดความร่วมมือและให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ข้อมูลและสารสนเทศทั้งหลายล้วนต้องได้จากครูและบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาทั้งสิ้น เมื่อมีความเข้าใจที่ถูกต้อง การได้มาซึ่งข้อมูลก็จะมี ความถูกต้องและได้ข้อมูลที่ เป็นปัจจุบัน

การศึกษาของสถานศึกษามีหลายด้าน เช่น ข้อมูลและสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับ ผู้เรียน วิธีการ/รูปแบบ/นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนของครู วิธีการ/รูปแบบ การบริหารจัดการของสถานศึกษา การมีส่วนร่วมพัฒนาการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษา สถิติ และผลการใช้แหล่งเรียนรู้ในและนอกสถานศึกษา วิธีการ/จำนวนครั้ง/จำนวนโครงการที่สถานศึกษาและชุมชนร่วมกันพัฒนาเพื่อสร้างให้เกิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ในชุมชน เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามข้อมูลและสารสนเทศที่นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นที่สุดคือข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับผู้เรียน สถานศึกษาจะต้องจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล และต้องทำให้เป็นปัจจุบันในทุกภาคเรียน เพื่อวางแผนและปรับปรุงการดำเนินงานได้ทันเหตุการณ์ การมีระบบข้อมูลและสารสนเทศจึงจะนับว่าได้ประโยชน์อย่างแท้จริง

การจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศสามารถจัดเก็บในรูปแบบของแฟ้มเอกสารหรือจัดเก็บโดยใช้ระบบต่างๆ จากคอมพิวเตอร์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนผู้เรียนและบุคลากรของสถานศึกษา ปัจจุบันสถานศึกษาขนาดใหญ่ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการบันทึกข้อมูลประมวลผลแล้วสรุปเป็นสารสนเทศเพื่อการใช้งานได้ทันทีเช่นเดียวกัน สถานศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็กซึ่งมีบุคลากรไม่เพียงพอควรใช้คอมพิวเตอร์ในการเก็บข้อมูลและสารสนเทศเช่นเดียวกัน เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ช่วยลดภาระในเรื่องนี้ได้อย่างมาก

2.4 ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้นเปรียบเสมือนเข็มทิศชี้ทางการทำงาน เพื่อให้ทุกคนทุกฝ่ายมีเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานที่ไม่ขัดแย้งกัน แต่แผนจะไม่มี ความหมายถ้าการดำเนินงานของบุคลากรในสถานศึกษาไม่ดำเนินงานตามแผน ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการควบคู่กับการบริการจัดการด้วยระบบคุณภาพและระบบคุณธรรมย่อมสร้างคนที่มีคุณภาพให้เกิดขึ้นได้ไม่ยากนัก ผู้บริหารจะทำหน้าที่จัดสิ่งอำนวยความสะดวก

สะดวก สนับสนุนทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล คุณแล กำกับ ติดตาม และนิเทศงานของบุคลากรทุกคนทุกฝ่าย เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้ปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้ ให้ความสำคัญการดำเนินงานและปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่องจนเป็นปกติวิสัย ครูต้องทำหน้าที่จัดการเรียนการสอนอย่างเต็มศักยภาพและเต็มเวลา แบ่งเวลาหรือบริหารเวลาในการปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีได้อย่างเหมาะสมและบรรลุผลสำเร็จตามแผน ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงาน ซึ่งทุกคนที่เกี่ยวข้องจะปฏิบัติตามหน้าที่และบทบาทของตนเองอย่างดีที่สุด และภาคภูมิใจในความสำเร็จร่วมกัน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาสถานศึกษา ผู้บริหารจึงควรเป็นผู้นำในการปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่กำหนดไว้ รวมทั้งมีการส่งเสริม สนับสนุน กำกับ ติดตาม และให้ความช่วยเหลือแก่บุคลากรทุกคนทุกฝ่ายให้สามารถปฏิบัติงานได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้

2.5 จัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมถึงการจัดทำรายงานการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา พร้อมทั้งเสนอแนะมาตรการเร่งรัดการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ในการติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาคุณภาพศึกษานั้น สถานศึกษาจำเป็นต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศที่ต่อเนื่อง เพื่อให้เห็นแนวโน้มการปฏิบัติงานว่าดีขึ้นหรือกำลังถอยลง และควรมีการปรับปรุงแก้ไขหรือเร่งพัฒนาในเรื่องใดบ้าง การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาจึงควรกระทำทุกปี ถือเป็นภาระประเมินตนเองของสถานศึกษาที่ต้องการดำเนินการอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง การดำเนินงานทำได้ทั้งระหว่างและหลังการดำเนินงาน โดยความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับคุณภาพผู้เรียนเป็นอันดับแรกและเชื่อมโยงถึงมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาในด้านอื่นๆ รวมถึงเอกลักษณ์ของสถานศึกษาด้วย

ผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาในแต่ละครั้งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ให้กับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้

นอกจากนี้กฎกระทรวงยังกำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษามีหน้าที่ในการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาอีกทางหนึ่งด้วย โดยให้ดำเนินการติดตามตรวจสอบอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกสามปี ทั้งนี้ ในส่วนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดทำแผนการติดตามตรวจสอบคุณภาพสถานศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาทุกแห่งได้รับการตรวจสอบคุณภาพและได้รับประโยชน์จากการติดตามตรวจสอบครบถ้วน กรณีที่เขตพื้นที่การศึกษาใดมีสถานศึกษาใน ความดูแลรับผิดชอบจำนวนไม่มากควรมีการติดตามตรวจสอบเป็นประจำทุกปี

ส่วนเขตพื้นที่การศึกษาที่มีสถานศึกษาอยู่ในความดูแลรับผิดชอบจำนวนมากไม่สามารถตรวจสอบให้ครบได้ภายใน 3 ปี ก็ควรมีการประสานงานโดยอาศัยบุคลากร/ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถร่วมปฏิบัติการได้ ควรมีการแต่งตั้งคณะทำงานในการออกติดตามตรวจสอบ มีการกำหนดกรอบการตรวจสอบที่ชัดเจน ซึ่งประเด็นการตรวจสอบต้องสอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มีการแจ้งผลการตรวจสอบให้สถานศึกษาทราบ เปิดเผยผลการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาต่อสาธารณชนทราบด้วยประโยชน์จากการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยเขตพื้นที่การศึกษาอย่างสม่ำเสมอจะทำให้ผู้ปกครอง ชุมชน หรือแม้แต่ผู้เรียนเองรับรู้ถึงปัญหา อุปสรรคการดำเนินงานพัฒนาสถานศึกษาและหาทางปรับปรุงและพัฒนาาร่วมกัน รวมทั้งนำผลการตรวจสอบคุณภาพไปปรับแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาหรือแผนปฏิบัติการประจำปี และใช้เป็นข้อมูลเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกด้วย

2.6 จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

การประเมินคุณภาพภายในเป็นกระบวนการประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาที่กระทำโดยบุคลากรภายในหรือผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง การประเมินคุณภาพภายในถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการ เพื่อที่จะได้ทราบขีดความสามารถในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาว่าบรรลุตามเป้าหมายหรือมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาหรือไม่ นำผลการประเมินไปแก้ไขข้อบกพร่องได้ทันที เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement) การประเมินภายในถือเป็นกระบวนการตรวจสอบการทำงาน of สถานศึกษาหรือการประเมินตนเอง (Self-evaluation)

การประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาควรยึดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาของสถานศึกษาเป็นหลัก แต่อย่างไรก็ตามควรสะท้อนภาพความสำเร็จที่ชัดเจนอย่างน้อย 2 ด้าน ดังนี้

2.6.1 คุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรของสถานศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในทุกระดับชั้น พฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียน โดยระบุได้ถึงกลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ กลุ่มผู้เรียนที่มีความเสี่ยง กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน กลุ่มผู้เรียนที่มีคุณลักษณะยังไม่เป็นไปตามที่พึงประสงค์ เพราะข้อมูลจากการประเมินเหล่านี้จะสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการศึกษาของสถานศึกษาประสบความสำเร็จตามที่กำหนดไว้หรือไม่อันนำไปสู่การปรับปรุงการบริหารจัดการต่อไป

2.6.2 คุณภาพการศึกษาด้านการบริหารจัดการของสถานศึกษา สถานศึกษาสามารถดำเนินการประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่สถานศึกษากำหนดไว้แล้วในทุกมาตรฐานด้วยวิธีการที่หลากหลายและเหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการประเมิน เช่น ใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจสอบจากเอกสารหรือข้อมูลเชิงประจักษ์ เป็นต้น

2.7 จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน

จากการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา สถานศึกษาสามารถสรุปและจัดทำรายงานผลการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาและถือว่าเป็นรายงานประจำปีของสถานศึกษาได้ ทั้งนี้ เพื่อให้ไม่ให้อาจารย์ต้องมีการจัดทำรายงานหลายเล่ม การจัดทำรายงานประจำปีถือเป็นเรื่องปกติที่สถานศึกษาต้องจัดทำหลังการจัดการศึกษาผ่านไปแต่ละปี ทั้งนี้ นอกจากเพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วสถานศึกษาต้องเปิดเผย รายงานนั้นต่อสาธารณชนด้วย รายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษานี้จะนำไปเป็นฐานข้อมูลและหลักฐานยืนยันการพัฒนาสถานศึกษาสำหรับรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกด้วย

สถานศึกษาสามารถกำหนดรูปแบบของรายงานประจำปีได้ตามความเหมาะสม โดยใช้ภาษาที่อ่านเข้าใจง่ายนำเสนอทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สารสำคัญอาจแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน 2) แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 3) ผลการพัฒนารจัดการศึกษาของสถานศึกษา และ 4) สรุปผลการพัฒนาและการนำไปใช้

ส่วนที่ 1	ข้อมูลพื้นฐาน เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษา นักเรียน บุคลากร ทรัพยากร ชุมชน เกียรติยศชื่อเสียง และจุดเด่นของสถานศึกษา เป็นต้น	ส่วนที่ 2	แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เช่น วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์/วิธีการ ดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย เป็นต้น
ส่วนที่ 3	ผลการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา	ส่วนที่ 4	สรุปผลการพัฒนาและการนำผลไปใช้

แผนภาพที่ 3 สารสำคัญของรายงานประจำปี

2.8 จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง หมายถึง ความยั่งยืนของการดำเนินโครงการ/กิจกรรมตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มีการปรับเปลี่ยนในทางที่ดีขึ้นอย่างสม่ำเสมอ มีการใช้ผลการประเมินคุณภาพภายในผลการตรวจสอบคุณภาพ ผลประเมินอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องมาเป็นฐานวางแผนพัฒนาทุกระยะหรือทุกรอบการพัฒนา กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้น สถานศึกษาต้องยึดคุณภาพที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาเอง จัดระบบและโครงสร้างที่เหมาะสม วางแผนและดำเนินงานตามแผนด้วยจิตสำนึกที่ว่า “การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นภาระงานปกติที่ทุกคนต้องรับผิดชอบผลที่เกิดขึ้นร่วมกับการดำเนินงานมีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ส่งผลถึงคุณภาพผู้เรียนทั้งสถานศึกษา”

การทำให้คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาพัฒนาอย่างต่อเนื่องนั้นสถานศึกษาควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

2.8.1 สร้างจิตสำนึก การพัฒนาให้เกิดขึ้นกับครูและบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา โดยถือว่าการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาเป็นวัฒนธรรมการทำงานปกติของสถานศึกษา

2.8.2 กำหนดมาตรฐานการศึกษาที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของสถานศึกษาอย่างเด่นชัดเพื่อสร้างความรู้สึกรักเป็นเจ้าของสถานศึกษา ร่วมกันจัดระบบและโครงสร้างที่เหมาะสม วางแผนและดำเนินงานตามแผนโดยเน้นระบบคุณภาพมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามรอบระยะเวลาที่เหมาะสมและปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

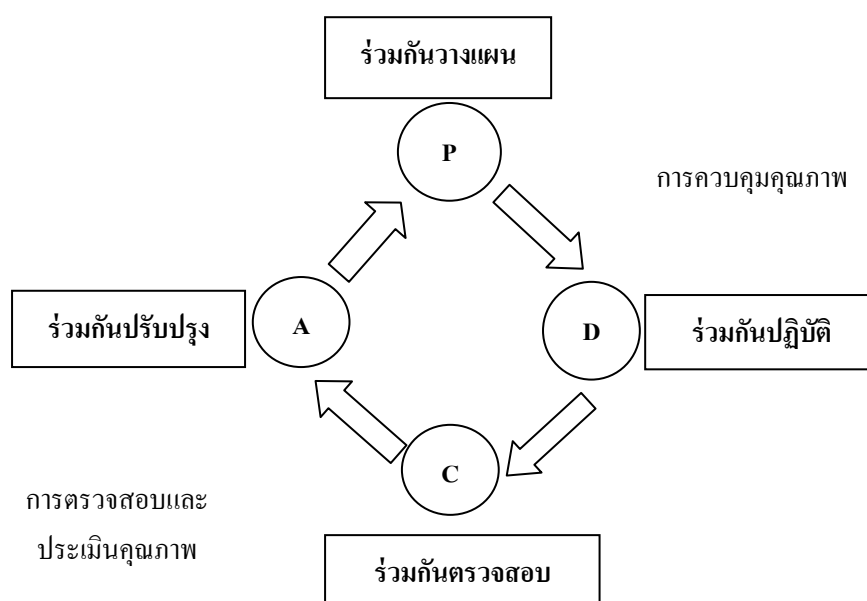
2.8.3 นำผลประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาจากการประเมินตนเองหรือจากหน่วยงานต้นสังกัดไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีการใช้ข้อมูลและสารสนเทศอย่างชาญฉลาด

2.8.4 พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization)

โดยครูและบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาต้องเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ กล่าวคือ รู้จักพัฒนาตนเอง ใฝ่เรียนรู้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแบ่งปันความรู้ตลอดเวลา เกิดทีมผู้เชี่ยวชาญในเรื่องต่างๆ อย่างหลากหลายจนได้รับการยอมรับจากผู้เกี่ยวข้อง มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนความรู้กับองค์กรอื่นๆ มีนวัตกรรมใหม่ๆ ที่สถานศึกษาจัดทำขึ้น

ในการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเกี่ยวกับกรอบและแนวทางการดำเนินงานนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549, หน้า 6) กล่าวว่า ระบบการประกันคุณภาพการศึกษามีกระบวนการดำเนินการที่สัมพันธ์กัน 3 ประการ ดังนี้

1. การพัฒนาคุณภาพ เป็นการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้บรรลุถึงมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ ทั้งระดับชาติ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาปฐมวัย ระดับเขตพื้นที่การศึกษา หรือระดับสถานศึกษาที่กำหนดเพิ่มเติมตามบริบทหรือเอกลักษณ์ของสถานศึกษา หัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพ คือ การสร้างจิตสำนึกให้ทุกคนตระหนักถึงความจำเป็นของการทำงานเป็นกลุ่ม ทำงานอย่างมีระบบและทุกคนต้องเป็นหน้าที่ที่จะปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง จัดทำข้อมูลสารสนเทศในส่วนที่รับผิดชอบ ใช้ข้อมูลสารสนเทศนั้นให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนา งานเป็นประจำ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดหมวดหมู่ข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ ต้องมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ (Strategic Plan) ที่ทุกกิจกรรม/โครงการ/งานมีเป้าหมายเดียวกัน ประการสำคัญ ต้องมีระบบและกลไกการปฏิบัติงานตามแผน รวมทั้งติดตามกำกับการทำงานอย่างจริงจังและต่อเนื่องตามกระบวนการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องตามวงจร PDCA ดังนี้

แผนภาพที่ 4 กระบวนการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องตามวงจร PDCA

2. การติดตามตรวจสอบคุณภาพ เป็นการดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือ สนับสนุน กำกับ ติดตามความก้าวหน้า และยืนยันการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตาม เป้าหมายและบรรลุตามมาตรฐานที่กำหนด โดยการติดตามตรวจสอบคุณภาพสามารถดำเนินงาน ในแต่ละระดับได้ ดังนี้

2.1 การติดตามตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาดังคณะทำงาน ขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ การดำเนินงาน/โครงการ ตลอดปีการศึกษาทั้งด้านการพัฒนา คุณภาพผู้เรียน คุณภาพการจัดการเรียนการสอน คุณภาพการบริหารงานและการจัดการศึกษา และ ด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ จัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศที่สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาได้ทันทั่วทั้งที่ และเป็นข้อมูลสำหรับประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาได้

2.2 การติดตามตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบสถานศึกษา เพื่อให้การส่งเสริม สนับสนุนและช่วยเหลือให้ สถานศึกษาสามารถดำเนินการพัฒนาคุณภาพไปสู่เป้าหมายตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ สถานศึกษา ทุกแห่งควรได้รับการติดตามตรวจสอบคุณภาพจากเขตพื้นที่การศึกษาอย่างน้อย 1 ครั้ง ภายใน 3 ปี

2.3 การติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวม ระดับประเทศ โดยหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาประกอบการกำหนดนโยบาย เพื่อส่งเสริม สนับสนุนและผลักดันให้สถานศึกษา พัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง กำหนดมาตรฐานเพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาที่ไม่ผ่าน เกณฑ์ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษา เพื่อเพิ่มพูนศักยภาพสถานศึกษาให้บริหารและ จัดการศึกษาได้อย่างเต็มที่

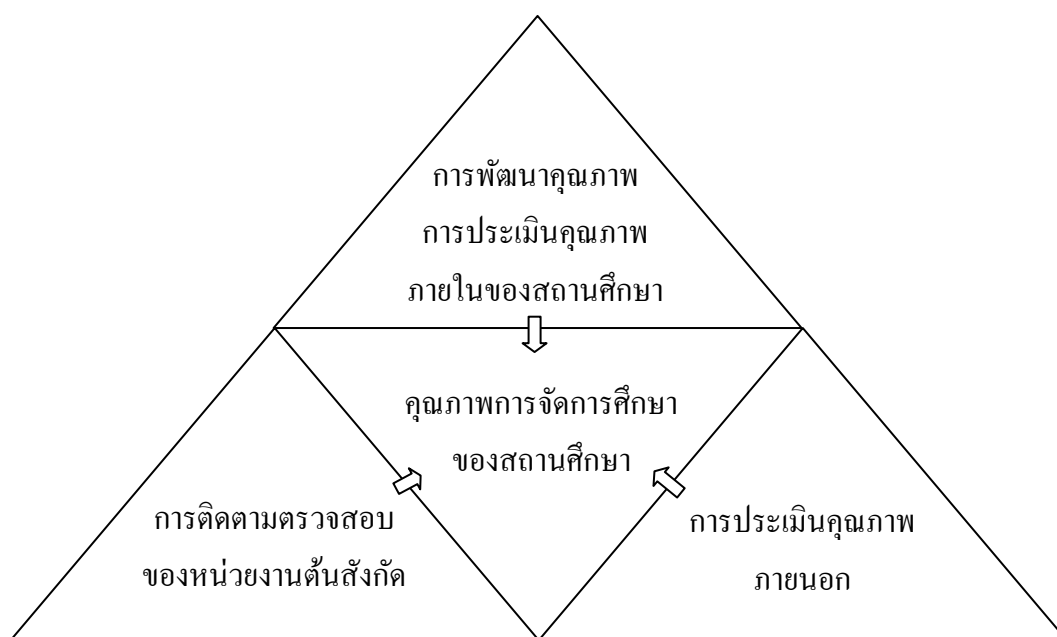
3. การประเมินและรับรองคุณภาพเป็นการดำเนินงานเพื่อตรวจสอบเพื่อตรวจสอบผล การจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยแบ่งเป็น 2 ส่วนที่เกี่ยวข้องกันดังนี้

3.1 การประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา จากการติดตามตรวจสอบคุณภาพของ สถานศึกษาในข้อ 2.1 สถานศึกษานำข้อมูลสารสนเทศมาประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่ กำหนด จัดทำเป็นรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา รายงานต่อ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานต้นสังกัดและรายงานต่อสาธารณชน

3.2 การประเมินเพื่อรองรับมาตรฐานการศึกษา การประเมินในส่วนนี้เป็นการ ดำเนินงานโดยองค์กรภายนอกกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา (สมศ.) ซึ่งเป็นองค์กรมหาชน ทำหน้าที่ประเมินและให้การรับรองมาตรฐานและ สถานศึกษาจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดในทุกๆ 5 ปี ผลจากการประเมินใน

ภาพรวม จะนำเสนอรัฐบาล เพื่อนำไปใช้ในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณ การกำหนดทิศทาง การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาเพื่อให้ทัดเทียมนานาชาติ

การดำเนินงานทั้ง 3 ประการ เป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์และส่งผลซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะการติดตามตรวจสอบคุณภาพ สามารถดำเนินการได้ทั้งในส่วนการพัฒนาคุณภาพและการประเมินคุณภาพ ดังนี้

แผนภาพที่ 5 ความสัมพันธ์ของกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา

3. ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

กรมวิชาการ กล่าวถึง ระบบประกันคุณภาพการศึกษาต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2541, หน้า 4)

1. ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาประกอบด้วย 8 ขั้นตอน ได้แก่

1.1 การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ คือ การจัดโครงสร้างการบริหารจัดการ ให้เอื้อต่อการดำเนินงานทุกคนมีส่วนร่วมและมีการประสานสัมพันธ์กับทุกฝ่ายทุกคน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดแนวทางให้ความเห็นข้อเสนอแนะและแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ ทบทวนและรายงานคุณภาพการศึกษา

1.2 การพัฒนามาตรฐานการศึกษา คือ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษามุ่งเน้นมาตรฐานด้านผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่สอดคล้องกับมาตรฐานที่หลักสูตรกำหนด

1.3 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นแผนที่จัดทำอย่างเป็นระบบบนพื้นฐานข้อมูลของสถานศึกษาประกอบด้วยเป้าหมายยุทธศาสตร์และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนสมบูรณ์ครอบคลุมการพัฒนาทุกกิจกรรมที่เป็นส่วนประกอบหลักของการจัดการศึกษาและเป็นที่ยอมรับร่วมกันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

1.4 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและกำกับติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องให้บรรลุเป้าหมายตามแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่กำหนดไว้โดยจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีที่ชัดเจน ครอบคลุมงาน/โครงการของสถานศึกษา

1.5 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาประกอบด้วย การตรวจสอบบทบาทภายใน โดยบุคลากรในสถานศึกษาดำเนินการตรวจสอบและทบทวนจากหน่วยงานต้นสังกัด

1.6 การประเมินคุณภาพการศึกษาและมาตรฐานการศึกษาเป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในระดับชั้นต่างๆ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

1.7 การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีเป็นการนำข้อมูลผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพมาตรวจสอบและทบทวนภายในและภายนอกมาประมวลรายงานผลการพัฒนาคุณภาพประจำปีการศึกษา ซึ่งจะนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนพัฒนาคุณภาพต่อไป

1.8 การผูกกระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของระบบการประกันคุณภาพภายใน เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อส่งเสริมพัฒนาและประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษา

มาตรา 47 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 กำหนดว่า ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประเมินคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงนั้นได้นำไปสู่การจัดทำกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2546 และมีการปรับปรุงใหม่โดยรวมระบบการประกันคุณภาพภายในขององค์กรหลักที่รับผิดชอบการศึกษาในแต่ละระดับ (การศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษา และการอุดมศึกษา) และระบบการประกันคุณภาพภายนอกเข้าด้วยกัน โดยในส่วนของการศึกษาขั้นพื้นฐานระบุว่าให้สถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย การดำเนินงาน โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม 8 ประการ ดังนี้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2549, หน้า 6)

1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การจัดการศึกษาใช้หลักการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษาโดยที่สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรเอง และบริหารการใช้หลักสูตรให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพ ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น รัฐกำหนดมาตรฐานการศึกษาของชาติเพื่อเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์ และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประเมินคุณภาพทางการศึกษา สถานศึกษาต้องนำมาตราฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยที่ประกาศไว้นี้เป็นเป้าหมายการพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาเองอาจต้องการเพิ่มเติมมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดเฉพาะเจาะจงตามบริบทและความต้องการของท้องถิ่นอีกก็ได้ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเอกลักษณ์ของสถานศึกษาโดยกำหนดให้เหมาะสมครอบคลุมสาระการเรียนรู้และศักยภาพของผู้เรียน สถานศึกษาและท้องถิ่น

2. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ สถานศึกษาควรจัดโครงสร้างการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนางาน และการสร้างระบบการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาขนาดใหญ่และขนาดกลาง ควรมีคณะทำงานทำหน้าที่วางแผนติดตามตรวจสอบคุณภาพ และจัดทำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา โดยแต่งตั้งคณะทำงานที่มีตัวแทนบุคลากรจากหลายฝ่ายมาร่วมคิดร่วมวางแผน และร่วมติดตามตรวจสอบ เก็บข้อมูล ส่วนสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีจำนวนครูน้อยมากควรร่วมกันวางแผนจัดระบบการเก็บและรวบรวมข้อมูลเป็นหมวดหมู่ตั้งแต่ต้นปีการศึกษา ทำให้ได้ตามแผนที่วางไว้ เพื่อไม่ให้สะสมจนทำไม่สำเร็จเมื่อถึงสิ้นปีการศึกษา สำหรับการจัดระบบสารสนเทศนั้น สถานศึกษาย่อมทราบดีว่ามีอยู่มากมาย เช่น ข้อมูลผู้เรียน ครูและบุคลากร ข้อมูลอาคารและสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก ข้อมูลการพัฒนาบุคลากร ข้อมูลทรัพยากร ข้อมูลงบประมาณ ฯลฯ สถานศึกษาควรมีการจัดระบบสารสนเทศให้เป็นหมวดหมู่ให้ครอบคลุม และข้อมูลมีความสมบูรณ์ ค้นได้ง่ายและสะดวกรวดเร็ว มีการนำข้อมูลมาใช้ให้เกิดประโยชน์อยู่เสมอ การจัดหมวดหมู่ข้อมูลสารสนเทศอาจแบ่งเป็นด้านก็ได้ เช่น ด้านคุณภาพผู้เรียน คุณภาพการเรียนการสอน คุณภาพการบริหารและการจัดการ และคุณภาพการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ หรือจะจัดโดยวิธีอื่นที่สถานศึกษาเห็นว่าเหมาะสมก็ได้

3. การจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุตามมาตรฐานการศึกษา สถานศึกษาต้องมีการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา ในการจัดทำแผนดังกล่าวนี้ สถานศึกษาต้องคำนึงถึงหลักการกระจายอำนาจ

การมีส่วนร่วม และการนำสู่การปฏิบัติได้จริง แผนพัฒนาสถานศึกษาที่ดีควรคำนึงถึงวิธีดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้ คือ

- 3.1 มีการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความจำเป็นอย่างเป็นระบบ และมีแผนปฏิบัติการประจำปีรองรับทั้งแผนระยะสั้นและระยะยาว
- 3.2 มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายการพัฒนา และสภาพความสำเร็จของการพัฒนาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้อย่างต่อเนื่อง ชัดเจน และเป็นรูปธรรม
- 3.3 กำหนดวิธีการดำเนินงาน โดยอาศัยหลักวิชา หรือผลการวิจัย หรือข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อ้างอิงได้ ครอบคลุมการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน/การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้
- 3.4 เสาะหาและประสานสัมพันธ์กับแหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการได้ และระบุไว้ในแผนให้ชัดเจน
- 3.5 กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคน รวมทั้งผู้เรียนรับผิดชอบและดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 3.6 กำหนดบทบาทหน้าที่ และแนวทางการมีส่วนร่วมของบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคลากรภายในชุมชน เพื่อการพัฒนาผู้เรียนร่วมกัน
- 3.7 กำหนดการใช้งบประมาณ และทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
- 3.8 มีการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนและการนำไปใช้ในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาสถานศึกษา ในแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา มีโครงการ/กิจกรรม ที่ต้องดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเกิดผลสำเร็จตามที่ระบุไว้ในตัวชี้วัดของโครงการ การดำเนินงานตามแผนนั้น สถานศึกษาต้องสร้างระบบการทำงานที่เข้มแข็ง เน้นการมีส่วนร่วมใช้เทคนิคการบริหารและการจัดการที่จะทำให้ดำเนินงานตามแผนพัฒนาสถานศึกษาบรรลุเป้าหมาย

ตัวอย่างเทคนิคการบริหารและการจัดการที่ใช้แล้วประสบผลสำเร็จ

- 4.1 วงจรการพัฒนาคุณภาพ PDCA ของเดมिंग (Deming Cycle) เป็นเทคนิคที่ผู้บริหารส่วนใหญ่นิยมใช้กันแพร่หลาย เพราะเป็นกระบวนการที่มีการตรวจสอบตนเองอยู่ตลอดเวลา ตั้งแต่ขั้นการวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผนหรือขั้นตอนที่วางไว้ (Do) การตรวจสอบหรือการประเมิน (Check) และการนำผลการประเมินย้อนกลับไปทบทวน ปรับปรุง

แก้ไข วางมาตรฐาน/มาตรการกำหนดขั้นตอนกันใหม่ (Act) เพื่อดำเนินงานต่อไป วงจรการพัฒนา PDCA สามารถนำไปใช้ดำเนินการได้ในทุกขั้นตอนทุกงาน และสอดคล้องกันอย่างต่อเนื่อง

4.2 แนวคิด Balanced Scorecard สถานศึกษาหลายแห่งใช้แนวคิดในการกำหนดผลสำเร็จอย่างสมดุลรอบด้าน (Balanced Scorecard) เป็นเทคนิคการบริหาร เช่น โรงเรียนในฝัน โดยใช้การกำหนดมุมมองที่เกี่ยวข้องกับผลสำเร็จของการดำเนินงาน 4 ด้านคือ

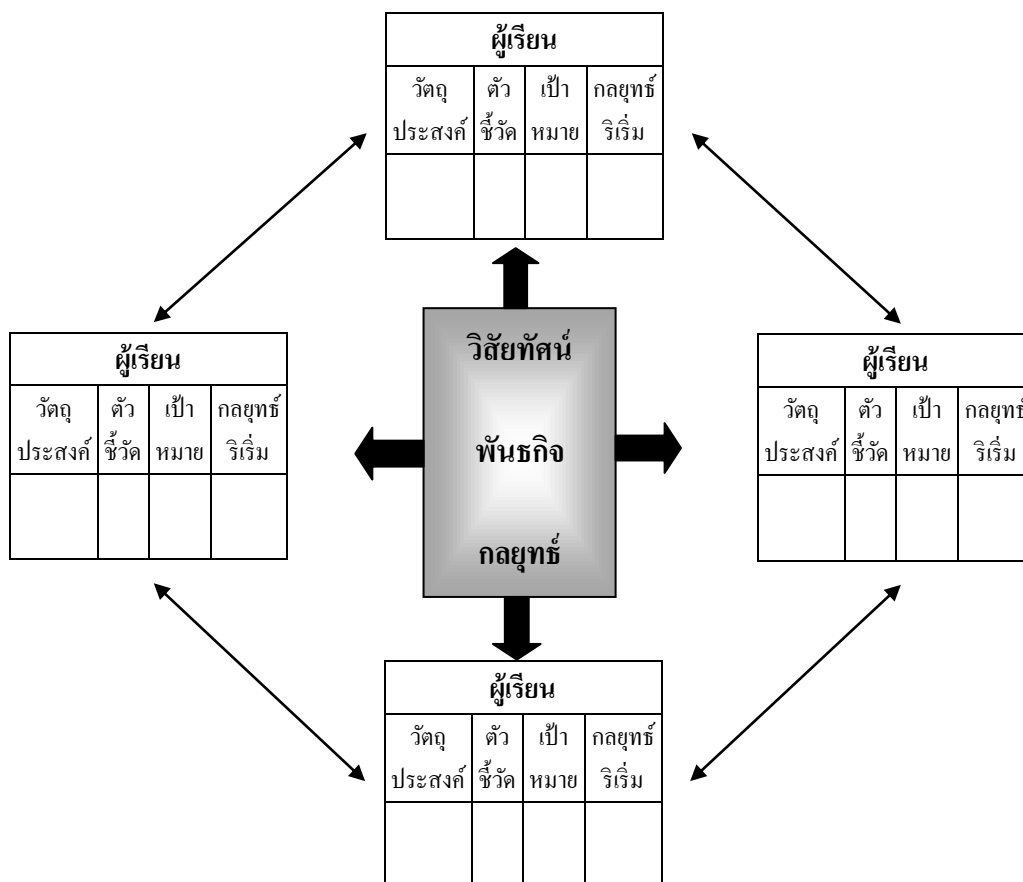
4.2.1 มุมมองด้านนักเรียน (Student Perspective) โดยพิจารณาความต้องการที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้เรียนที่คาดหวัง

4.2.2 มุมมองด้านกระบวนการจัดการศึกษาภายใน (Internal Process Perspective) โดยพิจารณาผลสำเร็จและแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพและคุณภาพของกระบวนการบริหารจัดการและการจัดหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอน

4.2.3 มุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา (Learning and Growth Perspective) โดยพิจารณาปัจจัยที่ใช้ขับเคลื่อนให้ผู้เรียน ได้รับการพัฒนาคุณภาพตามที่คาดหวัง ได้แก่ การสร้างความเข้มแข็งให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพและทักษะของครู ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา การเพิ่มสมรรถนะของสถานศึกษาในการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการพัฒนา

4.2.4 มุมมองด้านงบประมาณและทรัพยากร (Budget and Resource Perspective) โดยพิจารณาปัจจัยส่งเสริมให้การดำเนินงานบรรลุผลความสำเร็จในด้านงบประมาณและทรัพยากร โดยคำนึงถึงแหล่งสนับสนุน อัตรากำลัง ค่าใช้จ่าย ประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรและงบประมาณ

จากมุมมองทั้งสี่ด้านนำมากำหนดวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Objectives) ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จโดยคำนึงถึงความครอบคลุมและสมดุล จัดทำแผนที่กลยุทธ์ (Strategy Map) เพื่อตรวจสอบลำดับความสำคัญและความเหมาะสมของวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ ผ่านมุมมองด้านต่างๆ ว่ามีความสัมพันธ์เป็นเหตุเป็นผล เชื่อมโยงไปสู่ความสำเร็จได้อย่างไร แล้วจัดทำกรอบกลยุทธ์ (Strategy Framework) โดยการนำวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์มา กำหนดตัวชี้วัด (Measures) เป้าหมาย (Targets) และกลยุทธ์ริเริ่ม (Strategy Initiatives) ดังแสดงในแผนภาพที่ 6

แผนภาพที่ 6 รูปแบบการกำหนดผลสำเร็จอย่างสมดุลรอบด้าน

นอกจากวงจรการพัฒนา PDCA และเทคนิค Balanced Scorecard แล้วยังมีเทคนิคการบริหารอีกหลายรูปแบบที่ผู้บริหารนำมาใช้แล้วประสบความสำเร็จ เช่น เทคนิค 5ส., TQM, QC, Six, Sigma, Benchmarking, ToPSTAR เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาในปัจจุบัน ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับคุณภาพเชิงวิชาการให้มากยิ่งขึ้น

5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษา ก็คือการติดตามตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา สถานศึกษาควรตั้งคณะทำงานขึ้นเพื่อวางแผนติดตามและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศการดำเนินงาน/โครงการตลอดปีการศึกษาโดยใช้มาตรฐานการศึกษาเป็นกรอบการติดตามตรวจสอบ ทั้งนี้ ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ในการจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษาอีกด้วย สถานศึกษาควรมีการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษาทุกปี ดำเนินการอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง และเป็นระบบ

สนับสนุนให้ครู ผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม นอกจากนี้ควรมีการตรวจสอบและ ทบทวนคุณภาพภายใน เกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

5.1 วิสัยทัศน์ และภารกิจ ของสถานศึกษา เช่น วิเคราะห์ดูว่าวิสัยทัศน์และ ภารกิจ สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน/มาตรฐานการศึกษาปฐมวัยและสอดคล้องกับ สถานะปัจจุบันหรือไม่ ควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง จัดกิจกรรมอย่างไรจึงจะเหมาะสม

5.2 แผนพัฒนาสถานศึกษา เช่น แผนพัฒนาสะท้อนความต้องการของชุมชน จริงหรือไม่ มีการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลตลอดจนนำผลมาใช้ในการวางแผนครอบคลุม ครบถ้วนหรือไม่ กิจกรรมตามแผนสัมพันธ์กันและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และเป้าหมายหรือไม่ แผนพัฒนาโดยรวมมีความชัดเจน เข้าใจง่าย และมีทิศทางพัฒนาที่ชัดเจนหรือไม่

5.3 การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ เช่น บรรยากาศและ สภาพแวดล้อมสนับสนุนเรียนรู้มากน้อยเพียงใด สะท้อนความสำเร็จของผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ ส่งผลต่อการเรียนของผู้เรียนอย่างไร การจัดกระบวนการเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึก แก้ปัญหา ฝึกการคิดสร้างสรรค์ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ตลอดจนพัฒนานิสัยรักการเรียนรู้หรือไม่ ผู้เรียนกล้าคิดแสดงออกหรือไม่ สถานศึกษามีกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับ มาตรฐานการศึกษาชาติและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน/ปฐมวัย หรือไม่

5.4 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน เช่น ผู้เรียนประสบความสำเร็จจาก การเรียนรู้ ที่ผู้สอนเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ ผลงานของผู้เรียนมีความหมายบ่ง บอกถึงสิ่งที่ผู้เรียนรู้ เข้าใจ และทำได้หรือไม่ ผลงานแสดงความคิดสร้างสรรค์หรือไม่ และผู้เรียน ได้มีโอกาสนำความรู้ไปใช้มากน้อยเพียงใด ผู้สอนใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายและสอดคล้อง กับสภาพจริงเพียงใด มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การ ประเมินหรือไม่ สถานศึกษาจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกันได้อย่าง ดีหรือไม่

5.5 การพัฒนาองค์กร เนื่องจากสถานศึกษาเป็นแหล่งหรือศูนย์การเรียนรู้ที่ สำคัญในชุมชน ฉะนั้นนอกเหนือจากการบริหารจัดการด้านการพัฒนาหลักสูตรและการเรียน การสอน การพัฒนาผู้สอนและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว สถานศึกษาต้องมุ่งเน้นการพัฒนาสถานศึกษา โดยเฉพาะห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ประเด็นในการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพภายใน จึงควรวิเคราะห์ดูว่าผู้บริหารอุทิศตนเพื่อองค์กร เพื่อร่วมงาน และ เพื่อการพัฒนาการศึกษาอย่างไร เป็นผู้นำในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และสามารถแนะนำ นวัตกรรมหรือแหล่งนวัตกรรมสำหรับผู้สอนได้หรือไม่ มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและ เปิดโอกาสให้ผู้สอน/คณะทำงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเชิงบริหารหรือไม่มากน้อยเพียงใด

มีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและร่วมกิจกรรมต่างๆ กับชุมชนหรือไม่อย่างน้อยเพียงใด มีการสร้างแหล่งภูมิปัญญาชาวบ้าน และเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาเป็นที่ปรึกษาหรือให้ความรู้หรือไม่ มีการพบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับสถานศึกษาอื่นๆ เพื่อเทียบเคียงการพัฒนาหรือไม่อย่างไร

5.6 การพัฒนาวิชาชีพครู เช่น มีการใช้แหล่งวิทยาการภายนอก

(สถาบันอุดมศึกษา องค์กรธุรกิจ ภาครัฐ และเอกชน) ช่วยให้ครูเกิดการเรียนรู้อย่างไรบ้าง มีการเปิดโอกาสให้ครูแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และความคิดในการพัฒนาวิชาชีพด้วยวิธีการใดบ้าง สนับสนุนให้ครูมีการวิจัยค้นคว้าความรู้ใหม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนและการประเมินผลบ้างหรือไม่ บ่อยเพียงใด จัดหางบประมาณและสิ่งสนับสนุนมากน้อยเพียงใด ส่งเสริมให้มีการสัมมนาหรือพัฒนาวิชาชีพในรูปแบบอื่นใดหรือไม่

การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ดำเนินการอย่างจริงจัง จะช่วยให้สถานศึกษามีข้อมูลถูกต้องและเพียงพอในการวางแผนพัฒนาสถานศึกษาที่เน้นคุณภาพการศึกษาในรอบปีถัดไป นอกจากนี้ ผลจากการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษายังมีส่วนช่วยกระตุ้นผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนักการศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนให้ตระหนักถึงการกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาการศึกษาในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติอีกทางหนึ่งด้วย

6. การประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด จากการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษา ทำให้สถานศึกษามีข้อมูลสารสนเทศสำหรับประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด สถานศึกษาที่มีความพร้อมอาจตั้งคณะทำงานขึ้นทำหน้าที่ประเมินคุณภาพภายในซึ่งจะเป็นการสร้างระบบการประเมินตนเองอีกทางหนึ่ง นำผลจากการประเมินไประบุไว้ในรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีต่อไป การประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา ต้องครอบคลุมมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน/ปฐมวัยที่กำหนดไว้ นอกเหนือจากนี้ สถานศึกษาอาจทำการประเมินคุณภาพผู้เรียนรู้โดยรวม จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อเปรียบเทียบกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยของนักเรียนเป็นรายคน เป็นการตรวจสอบและยืนยันคุณภาพทางด้านวิชาการ โดยขอใช้แบบทดสอบจากองค์กรที่มีแบบทดสอบที่ได้มาตรฐาน

7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี การจัดทำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี เป็นหน้าที่ที่สถานศึกษาต้องปฏิบัติ เพราะการทำงานใดๆ ก็ตาม ต้องมีการรายงานผลและนำผลไปใช้ จึงจะเป็นการทำงานที่มีประสิทธิภาพ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 48 ให้สถานศึกษาจัดทำรายงานประจำปี เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก การจัดทำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษาหรือที่เรียกว่า รายงาน

ประจำปี นั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้ให้แนวทางไว้เป็นตัวอย่าง ในเอกสารชื่อ “แนวทางการเขียนรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา” โดยเสนอให้แบ่งรายงานเป็น 4 บท คือ บทที่ 1 สะท้อนสภาพทั่วไปของสถานศึกษา บทที่ 2 ระบุเป้าหมายการพัฒนาของสถานศึกษา บทที่ 3 ระบุความสำเร็จของการพัฒนาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาสถานศึกษา บทที่ 4 ระบุจุดเด่น-จุดด้อย และความต้องการการช่วยเหลือ นอกจากนี้ ควรระบุหลักฐานข้อมูลผลสัมฤทธิ์ของการประเมินตามแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาไว้ด้วย เมื่อจัดทำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีเสร็จเรียบร้อยแล้ว สถานศึกษาส่งรายงานต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดั้นสังกัดภายในเดือนพฤษภาคมของทุกๆ ปี และส่งให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพสถานศึกษา (สมศ.) เฉพาะในปีที่เข้ารับการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะนำรายงานของสถานศึกษาทั้งหมดมาสังเคราะห์เป็นภาพรวมระดับเขตพื้นที่ และเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภายในเดือนกรกฎาคมของทุกๆ ปี จากนั้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจะได้นำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษา มาสังเคราะห์เป็นภาพรวมระดับประเทศ นำผลที่ได้มากำหนดเป็นนโยบาย กลยุทธ์ และยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศต่อไป ประโยชน์สำคัญของการจัดทำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา ไม่ได้อยู่ที่จัดทำเพื่อรายงานใคร แต่อยู่ที่การนำผลไปใช้วางแผนปรับปรุงงานต่อไป ดังนั้น สถานศึกษาต้องตระหนักถึงความจำเป็นในการจัดทำรายงาน และนำข้อมูลไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างจริงจัง

8. การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ในการทำให้คุณภาพของสถานศึกษาตรวจสอบ และทบทวนการดำเนินงานตาม โครงการ/กิจกรรมอยู่เสมอ โครงการ/กิจกรรมที่ต้องคุ้มค่า และเกิดประโยชน์ส่งผลถึงผู้เรียน การพิจารณาโครงการ/กิจกรรมที่จะทำต่อไปหรือไม่นั้นควรพิจารณาดังนี้

8.1 ถ้าเป็นโครงการที่ดี สมควรดำเนินต่อไปก็ดำรงโครงการนั้นไว้

8.2 ถ้าเป็นโครงการที่ดี แต่ยังดำเนินการไม่สำเร็จหรือไม่บรรลุเป้าหมาย เพราะมีจุดบกพร่อง ถ้าปรับปรุงแก้ไขสามารถบรรลุผลสำเร็จได้ก็ดำเนินการต่อไปและทำให้ดียิ่งขึ้น

8.3 ถ้าเป็นโครงการที่มีความก้าวหน้าในการดำเนินงานอยู่ตลอดเวลา ก็พัฒนาดำเนินโครงการนั้นต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง

8.4 หากมีเหตุการณ์หรือสิ่งส่อเค้าว่าจะเกิดปัญหาต้องหาทางป้องกันไว้ก่อน ก็จำเป็นต้องจัดทำโครงการใหม่ๆ ขึ้นเพื่อป้องกันปัญหา

ในการทำให้คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาพัฒนาอย่างต่อเนื่องนั้น สถานศึกษาควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ 1) สร้างจิตสำนึกการพัฒนาให้เกิดขึ้นในหมู่ครูและบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา 2) เน้นย้ำหรือกำหนดเป็นนโยบายการทำงานอย่างมีระบบ รวมทั้งต้องทำงานอย่างมีเป้าหมาย ทำงานเป็นหมู่คณะ และต้องทำอย่างต่อเนื่อง และ 3) พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) การจะทำให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้ ต้องทำให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คือรู้จักพัฒนาตนเอง ใฝ่รู้ หมั่นแสวงหาความรู้อยู่เสมอ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบ่งปันความรู้กันตลอดเวลา เกิดทีมผู้เชี่ยวชาญในเรื่องต่างๆ หลากหลายจนได้รับการยอมรับจากผู้เกี่ยวข้อง มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนความรู้กับองค์กรอื่นๆ สถานศึกษาก็จะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีความเคลื่อนไหวในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอยู่ตลอดเวลา ผลผลิตขององค์กรแห่งการเรียนรู้เห็นได้จาก 1) ผลสัมฤทธิ์ของงานสูงขึ้น 2) เกิดการพัฒนาคน 3) มีการพัฒนาความรู้ และ 4) องค์กรมีศักยภาพสูงขึ้น

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ประกอบด้วยการพัฒนาคุณภาพ การติดตามตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นภาระงานปกติของสถานศึกษาซึ่งมีภาระงานหลัก 8 ประการ ได้แก่ 1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ 3) การจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา 4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาสถานศึกษา 5) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา 6) การประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด 7) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี และ 8) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลุม

เดิมกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้จัดทำมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นในปี พ.ศ.2547 เพื่อเป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือปฏิบัติในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้มีมาตรฐานและมีคุณภาพเป็นไปในแนวทางเดียวกัน แบ่งมาตรฐานออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ด้านบุคลากร และการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรฐานที่ 2 ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

มาตรฐานที่ 3 ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

มาตรฐานที่ 4 ด้านการมีส่วนร่วม และสนับสนุนจากชุมชน

ต่อมาปี พ.ศ. 2553 กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเห็นว่า มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดทำขึ้นในปี พ.ศ.2547 นั้น ควรจะปรับปรุง เนื้อหาหลักเกณฑ์หรือหนังสือสั่งการต่างๆ ให้เป็นปัจจุบัน สอดคล้องกับนวัตกรรมต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงได้ดำเนินการปรับปรุงมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยแบ่งมาตรฐานออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

มาตรฐานที่ 2 ด้านบุคลากร

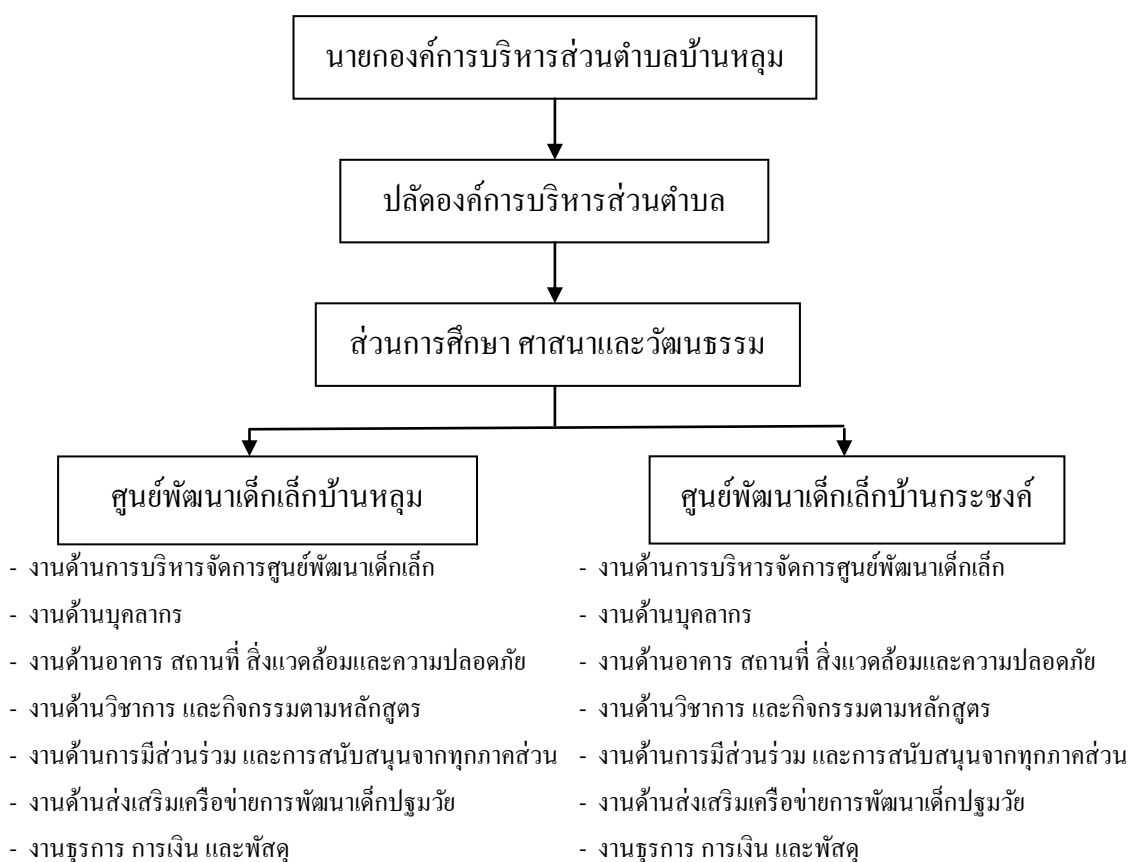
มาตรฐานที่ 3 ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย

มาตรฐานที่ 4 ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร

มาตรฐานที่ 5 ด้านการมีส่วนร่วม และสนับสนุนจากทุกภาคส่วน

มาตรฐานที่ 6 ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย

การดำเนินงานและบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมี โครงสร้างการดำเนินงาน ดังนี้

แผนภาพที่ 7 โครงสร้างการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลุม

วัตถุประสงค์ในการก่อตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1. เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน (ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา)

2. เพื่อพัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีคุณลักษณะ และสมรรถนะ ตามวัยโดยองค์รวมผ่านการเล่น และกิจกรรมที่เหมาะสมตามวัย

3. เพื่อส่งเสริมให้เด็กเล็กสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพ

4. เพื่อแบ่งเบาภาระผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดู ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของเด็กเล็กตามบริบทและวัฒนธรรมของชุมชน สังคม ในท้องถิ่น

5. เพื่อส่งเสริมความรัก เอื้ออาทร ของสถาบันครอบครัว ชุมชน และสังคมท้องถิ่น
ปรัชญาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

“มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ คู่คุณธรรม นำสู่สังคม”

วิสัยทัศน์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ส่งเสริมและอบรมเลี้ยงดูให้เด็กทุกคนมีความพร้อมและมีพัฒนาการครบทั้ง 4 ด้านตามศักยภาพ และมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์

พันธกิจของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

อบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์การเรียนรู้และส่งเสริมพัฒนาการด้านปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับผู้ใกล้ชิด ครอบครัวเด็กทุกคน โดยให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงวิถีชีวิตของเด็ก ผ่านการเล่นและกิจกรรมแบบบูรณาการ เพื่อให้เด็กสามารถดำรงชีวิตประจำวันที่มีคุณภาพ โดยความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ยุทธศาสตร์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1. จัดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุม
2. อบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ
3. พัฒนาเด็กผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสม
4. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ในการดำรงชีวิตประจำวันที่มีคุณภาพ
5. ส่งเสริมความร่วมมือกันระหว่างครอบครัว ชุมชนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

เป้าหมายของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท
2. ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย

3. พัฒนาเด็ก โดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย
 4. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข

5. ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 คุณลักษณะของนักเรียนที่พึงประสงค์

1. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย มีสุขนิสัยที่ดี
 2. มีกล้ามเนื้อใหญ่ และกล้ามเนื้อเล็กที่แข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน

3. มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข
 4. มีคุณธรรม จริยธรรม
 5. ชื่นชมและกล้าแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย
 6. ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
 7. รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความเป็นไทย
 8. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม
 9. ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
 10. มีความสามารถในการคิด และการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
 11. มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
 12. มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

สรุปได้ว่า มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลุม อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย แบ่งออกเป็น 6 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มาตรฐานที่ 2 ด้านบุคลากร มาตรฐานที่ 3 ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย มาตรฐานที่ 4 ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร มาตรฐานที่ 5 ด้านการมีส่วนร่วม และสนับสนุนจากทุกภาคส่วน และมาตรฐานที่ 6 ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดย แบ่งโครงสร้างการบริหารงานแต่ละศูนย์ออกเป็น 7 ด้านดังนี้

1) งานด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) งานด้านบุคลากร 3) งานด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย 4) งานด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร 5) งานด้านการมีส่วนร่วม และการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน 6) งานด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย และ 7) งานธุรการ การเงิน และพัสดุ

บริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลุม อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลุม เป็นการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลุมที่ได้มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่จำนวนทั้งสิ้น 2 ศูนย์ รายละเอียดของแต่ละศูนย์มีดังต่อไปนี้

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหลุม

1.1 ข้อมูลทั่วไป

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหลุม ตั้งอยู่ในโรงเรียนศรีมหาโพธิ์ (ประชาสรรค์) หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านหลุม อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลุม เป็นศูนย์ที่ได้รับถ่ายโอนจากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เมื่อปี พ.ศ. 2545 โดยใช้อาคารเอนกประสงค์ของโรงเรียน ศรีมหาโพธิ์ (ประชาสรรค์) เป็นอาคารเรียน เปิดรับเด็กก่อนวัยเรียน ตั้งแต่อายุ 3 - 5 ปี มีเด็กก่อนวัยเรียนจำนวน 65 คน แบ่งเป็นชาย 26 คน หญิง 39 คน มีบุคลากรจำนวน 3 คน ประกอบด้วย ครูผู้ดูแลเด็ก 1 คน และผู้ช่วยครูดูแลเด็ก 2 คน

1.2 รูปแบบการบริหาร

การบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหลุม ขึ้นตรงกับส่วนงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลุม อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย และคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่ประกอบด้วยบุคคลที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลุม พิจารณาคัดเลือกและแต่งตั้งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีประสิทธิภาพ จำนวน 12 คน

1.3 สภาพชุมชนโดยรวม

สภาพชุมชนรอบบริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีลักษณะเป็นบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ตั้งอยู่ติดกัน และบริเวณใกล้เคียงโดยรอบมีโรงเรียน วัด ศูนย์การศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย ตำบล และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ นับถือศาสนาพุทธ มีประชากรประมาณ 342 ครัวเรือน

2. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกระซังค์

2.1 ข้อมูลทั่วไป

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกระซังค์ ตั้งอยู่ในโรงเรียนบ้านกระซังค์ (ประชาอุทิศ) หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านหลุม อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลุม เป็นศูนย์องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลุมจัดตั้งขึ้นมา เมื่อปี พ.ศ. 2550 โดยใช้อาคารเรียน

ของโรงเรียนบ้านกระซังค์ (ประชาอุทิศ) เป็นอาคารเรียน เปิดรับเด็กก่อนวัยเรียน ตั้งแต่อายุ 3 - 5 ปี มีเด็กก่อนวัยเรียนจำนวน 45 คน แบ่งเป็นชาย 23 คน หญิง 22 คน มีบุคลากรจำนวน 2 คน ประกอบด้วย ครูผู้ดูแลเด็ก 1 คน และผู้ช่วยครูดูแลเด็ก 1 คน

2.2 รูปแบบการบริหาร

การบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกระซังค์ขึ้นตรงกับส่วนงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลุม อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย และคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่ประกอบด้วยบุคคลที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลุม พิจารณาคัดเลือกและแต่งตั้งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีประสิทธิภาพ จำนวน 10 คน

2.3 สภาพชุมชนโดยรวม

สภาพชุมชนรอบบริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกระซังค์ มีลักษณะเป็น บ้านเรือนที่อยู่อาศัย เป็นแหล่งชุมชน ตั้งอยู่ติดกัน และบริเวณใกล้เคียงโดยรอบโรงเรียน เป็นแหล่ง เศรษฐกิจ ห้างร้าน สถานบริการ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการ ค้าขายและ เกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ นับถือศาสนาพุทธ มีประชากรประมาณ 443 ครัวเรือน

สรุปได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลุม มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่จำนวนทั้งสิ้น 2 ศูนย์ ซึ่งศูนย์เด็กเล็กทั้ง 2 ศูนย์นั้นได้รับการถ่ายโอนจากกรมการพัฒนาชุมชนจำนวน 1 ศูนย์ และ จัดตั้งขึ้นเองจำนวน 1 ศูนย์ เพื่อเตรียมความพร้อมของเด็กก่อนวัยเรียนตั้งแต่อายุ 3 – 5 ปี ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลุม อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

เบรอกเกสส (Burgess, 1984, p. 102 และ รูบิน แอนด์ รูบิน (Rubin and Rubin, 1995, p. 10, อ้างถึงใน ประชุม พุ่มเพ็ชร, 2549, หน้า 43) กล่าวถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกว่าเป็นการสัมภาษณ์ในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ โดยใช้ประเด็นหรือแนวคำถามกว้างๆ เพื่อกระตุ้นให้คู่สนทนาเล่าเรื่องราวต่างๆ อย่างมีเป้าหมาย ผู้สัมภาษณ์มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ถูกสัมภาษณ์ในลักษณะเป็นคู่สนทนาโดยผู้ถูกสัมภาษณ์ใช้ทักษะการสื่อสาร (Communication Skills) สร้างการสนทนาอย่างมีเป้าหมาย การสัมภาษณ์เชิงลึกจึงแตกต่างจากการสัมภาษณ์เชิงสำรวจ (Standardized Survey Interview) ซึ่งเป็นการถามเพื่อให้ตอบมากกว่าการสนทนา และผู้จะตอบให้ข้อมูลไปตามโครงสร้างคำถามที่เตรียมไว้แล้วเท่านั้น ขณะที่การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นการใช้คำถามนำไปสู่การสนทนา ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมีบทบาทกำหนดทิศทางสนทนาพร้อมกับผู้สัมภาษณ์ เพื่อบรรลุเป้าหมายในการทำความเข้าใจประเด็นคำถามร่วมกัน การสนทนาเช่นนี้ ผู้สัมภาษณ์จะไม่ทำหน้าที่เพียงอ่านคำถามอธิบายความหมายของคำถาม

แล้วบันทึกคำตอบลงในแบบสอบถามเท่านั้น แต่จะร่วมสนทนาให้ได้เรื่องราวมากขึ้นไป ตามการเล่าเรื่องของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเล่าเรื่องภายใต้บรรยากาศที่ผ่อนคลายสบายๆ และเป็นตัวของตัวเอง
ขั้นตอนการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งประกอบด้วย

1. สร้างบรรยากาศการสนทนาที่เป็นธรรมชาติสบายๆ ด้วยการเริ่มค้นสนทนาแบบทักทายสร้างสัมพันธภาพ (Small Talk) พุดคุยกันถึงประสบการณ์ทั่วไป แล้วจึงเริ่มพุดคุยถึงเหตุการณ์ สถานการณ์ ประสบการณ์ร่วมที่สามารถเชื่อมโยงไปสู่เรื่องราวที่เป็นเป้าหมายของการสัมภาษณ์เชิงลึก

2. การชี้แจงเมื่อเกิดสัมพันธภาพที่ดีและมีสถานะการเป็นคู่สนทนาเกิดขึ้นแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการชี้แจงถึงการวิจัย หรือโครงการก่อนสนทนาเก็บข้อมูล ผู้วิจัยต้องแนะนำตัวอย่างชัดเจนและอธิบายให้ชัดเจนถึงวัตถุประสงค์การวิจัย หรือสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการจากผู้ให้ข้อมูล และผู้ให้ข้อมูลมีความสำคัญอย่างไร รวมทั้งสิทธิของผู้ให้ข้อมูล เช่น สิทธิในการไม่ให้ข้อมูล การยุติการสนทนา การได้รับความคุ้มครองผลกระทบจากการให้ข้อมูล การให้ความยินยอมในการให้ข้อมูลด้วยความสมัครใจ

3. ดำเนินการสนทนาตามประเด็นวิจัย นักวิจัยต้องใช้ทักษะการสื่อสารสร้างสัมพันธภาพตลอดการสนทนาเพื่อให้การสนทนาในประเด็นต่างๆ เกิดความราบรื่น เพียงพอ (Conversational Competence) เพื่อให้ได้ข้อมูลจริงในช่วงแรกๆ ผู้ให้ข้อมูลมัก ตกใจใจให้ความร่วมมือแต่ก็ยังมีรู้สึกไม่มั่นคง (Insecure) และออกตัวว่าไม่มีอะไรจะเล่าให้นักวิจัยมากนัก ผู้สัมภาษณ์ต้องทำให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดความรู้สึกที่เห็นและประสบการณ์มีความสำคัญมากกับการวิจัย

4. แสดงความเข้าใจเรื่องของเขา เมื่อการสนทนาดำเนินต่อไป ผู้วิจัยควรแสดงความเข้าใจความเป็นมาของเรื่องราวที่เขากำลังเล่าเพื่อกระตุ้นให้เขาเปิดเผยเรื่องราว ความคิดเห็นที่ลึกกว่าในช่วงแรกโดยไม่รู้สึกลัว หรืออึดอัดที่จะเล่าเรื่อง

5. สนทนาให้ได้ความจริง จากประสบการณ์ มุมมอง ความรู้สึกที่แท้ของเขา เมื่อสัมพันธภาพระหว่างคู่สนทนาเป็นไปได้ดีแล้ว ผู้วิจัยจะสามารถใช้คำถามนำเข้าสู่หัวใจของการสนทนาตามประเด็นวิจัย ในขั้นนี้ผู้วิจัยจะสามารถกระตุ้นให้เกิดการเล่าเรื่องยาวๆ อย่างพรั่งพรูออกมาได้ ผู้วิจัยที่ชำนาญจะรู้ว่าเมื่อใดผู้ให้ข้อมูลพร้อมที่จะเล่าเรื่องที่ลึกหรืออ่อนไหว (Sensitive) มากขึ้น

6. การตั้งคำถามที่ผู้ตอบจะไม่ตอบในภาวะปกติ (Difficult Question) ผู้วิจัยควรถามคำถามที่ยากต่อการตอบในภาวะปกติ เช่น คำถามเกี่ยวกับประสบการณ์ ทางเพศ หรือคำถามที่อาจคุกคามทำให้เกิดความรู้สึกเชิงลบ (Threatening Question) เช่น ความโกรธ ความวิตก ความอาย ความกลัว ความเกรงถูกตัดสินเชิงคุณค่าความเป็นมนุษย์ของเขา เช่น การถามเรื่อง ประสบการณ์ทางเพศกับเพศเดียวกัน หรือเรื่องราวของการอุ้มฆ่าโดยตำรวจใน 3 จังหวัดภาคใต้ จะใช้คำถามลักษณะ

นี้ได้ก็ต่อเมื่อ เห็นว่าสภาวะความเป็นคู่สนทนามีความผ่อนคลายและความเชื่อใจได้ รวมทั้งความรู้สึกของผู้วิจัยเอง ที่รู้สึกผ่อนคลายจากสัมพันธภาพที่พัฒนาขึ้นจากการสนทนา และมีความพร้อมในการยกประเด็นคำถามที่ยากต่อการตอบขึ้นมาสนทนา ผู้เก็บข้อมูลจะต้องเคารพต่อความจริงที่ถูกเปิดเผยขึ้น แม้ว่าเรื่องราวนั้นอาจไม่ตรงกับความคิดหรือความคาดหวังของตน หรือกระทบต่อความรู้สึก หรืออารมณ์ของตนเอง ผู้เก็บข้อมูลยังจะต้องไวต่อผลที่เกิดขึ้นกับความรู้สึก และอารมณ์ของผู้ให้ข้อมูล คำถามที่ตอบยากๆ อาจถามซ้ำในช่วงต่างๆ ของการสนทนาด้วยวิธีการหรือแง่มุมที่ต่างออกไปจากครั้งก่อน เพื่อลดผลกระทบต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการถามคำถามยาก ผู้เก็บข้อมูลควรพูดคุยเรื่องระบบการบันทึกและการรักษาความลับที่เชื่อใจได้ ในช่วงแรกของการสนทนาในประเด็นคำถามยาก อาจสนทนาถึงเรื่องราวของบุคคลที่ 3 ก่อน หรือผู้เก็บข้อมูลเล่าเรื่องของคนอื่นให้ฟังแล้วถามความเห็นของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมักจะเพิ่มเติมความคิดเห็นและประสบการณ์ของตนเองประกอบด้วยในภายหลัง อាកาญหรืออีรือที่เจอพบในประเด็นคำถามยาก อาจเกิดจาก ผู้ให้ข้อมูลกำลังทำความเข้าใจกับประเด็นหรือรู้สึกอึดอัดกังวลในการเล่าเรื่องก็ได้

7. การลดระดับอารมณ์ความรู้สึก การสนทนาที่เจาะลึกด้วยคำถามที่ตอบยากอาจทำให้เกิดความรู้สึกอึดอัด หรือกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกอารมณ์แบบต่างๆ เช่น ความรู้สึกตื่นเต้น อารมณ์หดหู่ ความโกรธ ดังนั้นก่อนปิดการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้เก็บข้อมูลควรสนทนาในประเด็นข้อมูลที่ตอบได้ง่าย ซึ่งจะทำให้ความรู้สึกและอารมณ์กลับเป็นปกติ ทั้งนี้ ควรเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลถามผู้สัมภาษณ์บ้าง หรือให้โอกาสเขาพบทวนเพิ่มเติมข้อมูล ในกรณีที่การสนทนาในประเด็นลึก ทำให้เกิดความรู้สึกรุนแรง ผู้สัมภาษณ์ควรเปลี่ยนประเด็นสนทนาหรือยุติการสัมภาษณ์ในประเด็นนั้น อย่างไรก็ตามหากมีโอกาสในช่วงอื่นของการสนทนา ก็อาจจะถามได้อีก

8. ปิดการสนทนา บางครั้งอาจยุติได้ยาก เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลต้องการสนทนาต่อก่อนยุติการสนทนา ผู้เก็บข้อมูลควรมอบของที่ระลึกประกอบการกล่าวขอบคุณ และย้ำถึงระบบการรักษาความลับที่เชื่อใจได้ ควรขออนุญาตเพื่อติดต่อกลับมาอีกในกรณีที่ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม

สรุปได้ว่า การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้สัมภาษณ์ควรศึกษาเนื้อหาในเรื่องที่ต้องการสัมภาษณ์เป็นอย่างดี มีการเตรียมตัวให้พร้อมที่จะสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์ สร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ให้สัมภาษณ์ มีความสามารถในการสื่อสาร ควรสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ถูกสัมภาษณ์ว่าข้อมูลที่ให้จะเป็นความลับ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง ผู้สัมภาษณ์ไม่ควรเอาความรู้สึกของตนเองมาเป็นเครื่องตัดสินแทนผู้ถูกสัมภาษณ์ เมื่อได้ข้อมูลแล้วผู้สัมภาษณ์ควรรักษาความลับไว้อย่างดี

การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop)

การประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นการประชุมเพื่อปฏิบัติการกิจกรรมร่วมกันในระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งสมาชิกจะมีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และลงมือปฏิบัติหรือทำภารกิจใดภารกิจหนึ่งร่วมกันไปด้วย เมื่อเสร็จสิ้นการประชุมปฏิบัติการจึงต้องมีผลลัพธ์หรือผลงานจากการปฏิบัติงานร่วมกัน หรือมีการนำผลงานจากการประชุมเชิงปฏิบัติการไปปรับปรุงหรือพัฒนาให้แล้วเสร็จภายหลังจากการประชุมเสร็จสิ้นไปแล้ว เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตร การประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำ ข้อเสนอมาตรฐาน การประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำร่างแผนพัฒนาฯ เป็นต้น

1. ความหมายของการประชุมเชิงปฏิบัติการ

สำหรับการประชุมเชิงปฏิบัติการมีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่านดังนี้

รสสุคนธ์ มกรมณี (2549, หน้า 6) ได้ให้ความหมายของการประชุมเชิงปฏิบัติการว่าเป็นรูปแบบของการฝึกอบรมที่ส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้ทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติ สามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปฏิบัติงานในสถานการณ์จริงที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติอยู่

สมพิศ หวังทรัพย์ทวี (2552, หน้า 12) กล่าวว่า การประชุมเชิงปฏิบัติการคือ การอบรมในลักษณะเข้ม (Intensive Training Course) โดยเน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในด้านวิชาการและด้านปฏิบัติอย่างแท้จริง การประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นรูปแบบหนึ่งของการฝึกอบรมที่ช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมนั้นๆ อย่างมีประสิทธิภาพเพราะการฝึกอบรมนั้นเน้นทั้งด้านวิชาการ หรือทฤษฎี และด้านปฏิบัติ โดยคำนึงถึงการเสริมสร้างให้ผู้เข้ารับการอบรมนำสิ่งที่ตนเรียนรู้นั้นมาปฏิบัติ ในสถานการณ์ทำงานอันแท้จริงของเขาได้ วัตถุประสงค์ของการประชุมเชิงปฏิบัติการมีดังนี้

1. เพื่อฝึกฝนให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดทักษะในการปฏิบัติงาน
2. เพื่อกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงาน
3. เพื่อแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงาน
4. เพื่อกำหนดแนวทางในการปรับปรุงงาน

ชุมพล ประเทพา (2553, หน้า 44) กล่าวว่า เป็นรูปแบบการฝึกอบรมที่ส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เพิ่มพูนความรู้และเกิดทักษะในการทำงาน สามารถนำประสบการณ์ที่ได้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาการดำเนินงานต่อไป

สมใจ พิมพภา (2553, หน้า 19) กล่าวว่า การประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นการจัดประชุมเพิ่มเติมหรือเสริมทักษะความรู้ให้แก่ผู้เข้าอบรม โดยมีขั้นตอนเริ่มตั้งแต่การวางแผนการดำเนินงานขั้นเตรียมงาน ขั้นปฏิบัติ และขั้นหลังปฏิบัติงาน ในการประชุมเชิงปฏิบัติการมีประโยชน์ต่อการ

ทำงานเป็นทีมมีข้อมูลข่าวสารที่กว้างขวาง ครอบคลุม สามารถติดต่อความก้าวหน้าของกิจกรรมได้ ซึ่งลักษณะของการประชุมต้องเกิดจากปัญหา การสอบถาม รวมถึงการแก้ปัญหา โดยมีกรณีศึกษา ติดตามหลังจากประชุมหรือมีการแก้ไขปัญหานั้น เพื่อให้กิจกรรมหรือผู้เรียนมีคุณภาพ

วรินรัช จัดแจ้ง (2554, หน้า 50) กล่าวว่า การประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นการพบปะ ประชุมปรึกษาหารือร่วมกันเพื่อแก้ปัญหา แนวทางปฏิบัติในระหว่างผู้ที่มีประสบการณ์ในงานนั้น มาแล้ว และมีความสนใจที่จะแก้ปัญหานั้นร่วมกัน การประชุมปฏิบัติการเป็นการเจาะจงถึงการกระทำที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหานั้นๆ

จากความหมายข้างต้น กล่าวได้ว่า การประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นกระบวนการ พัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน และประสบการณ์ ในการแก้ไขปัญหา โดยเชิญวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้แก่ผู้ร่วมประชุม ผู้รับการประชุมสามารถ นำความรู้ แนวคิด ที่ได้รับมาใช้ในการปฏิบัติโดยยึดหลักกระบวนการกลุ่ม ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน

2. วิธีการดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการ

รสสุคนธ์ มกรมณี (2549, หน้า 6) กล่าวถึงลักษณะของการประชุมเชิงปฏิบัติการ ออกเป็น 2 ส่วนคือ

1. การให้ความรู้ของวิทยากร ส่วนนี้จัดเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้สามารถแก้ไขข้อขัดข้องในการทำงาน กำหนดแนวทางในการปฏิบัติและปรับปรุงงานได้

2. การปฏิบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ส่วนนี้เป็นการที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม หรือ อภิปราย ให้ได้แนวทางแก้ปัญหาหรือวิธีการปฏิบัติงาน โดยอาจจะดำเนินการทั้งกลุ่มใหญ่ หรือแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ซึ่งการดำเนินการของส่วนที่สอง จะใช้เนื้อหาสาระหรือหลักการที่วิทยากร ได้บรรยายหรืออภิปรายมาแล้วในส่วนที่หนึ่งมาใช้ประกอบเป็นแนวทาง

วรินรัช จัดแจ้ง (2554, หน้า 50) กล่าวถึงวิธีการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการไว้ว่า ผู้จัดอบรมต้องจัดเตรียมสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกรวมทั้งวิทยากร และข้อมูลต่างๆ สำหรับการค้นคว้าไว้ล่วงหน้าแล้วจึงจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ และหลังจากการประชุมเชิงปฏิบัติการแล้วจัดประเมินผลติดตามผลตามต้องการ

สรุปได้ว่า การดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการควรให้ความรู้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรม ก่อนที่จะดำเนินการ หลังจากการประชุมเชิงปฏิบัติการแล้วควรมีการประเมินผลและติดตามผลตาม ต้องการ

3. ข้อดีและข้อจำกัดของการประชุมเชิงปฏิบัติการ

รสสุคนธ์ มกรมณี (2549, หน้า 6) กล่าวถึงข้อดีและข้อจำกัดของการประชุมเชิงปฏิบัติการไว้ดังนี้คือ ข้อดีของการประชุม/การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการคือ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคน ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีโอกาสในการคิดและปฏิบัติงานกลุ่ม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำผลการประชุมเชิงปฏิบัติการไปใช้ในการดำเนินงาน และปฏิบัติงานในหน่วยงานตน ข้อจำกัดของการประชุม/การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการคือ จะต้องใช้เจ้าหน้าที่จำนวนมากเพื่ออำนวยความสะดวกต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมในแต่ละกลุ่ม รวมทั้งการจัดวิทยากรประจำกลุ่ม รวมทั้งต้องใช้เวลามาก โดยเฉพาะเวลาสำหรับการปฏิบัติงานกลุ่ม

วรินรัช จัดแจ้ง (2554, หน้า 50) กล่าวถึงข้อดีของการประชุมเชิงปฏิบัติการว่า คือ การเปิดโอกาสให้แต่ละคนมีส่วนร่วมได้มาก ให้กลุ่มได้มีโอกาสกำหนดเป้าหมายและวิธีการได้เอง ข้อจำกัด คือ ทั้งวิทยากรและผู้เข้าร่วมต้องใช้เวลาแก่งานนี้มาก และต้องใช้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานจำนวนมาก นอกจากนี้ต้องใช้อุปกรณ์และเครื่องอำนวยความสะดวกพิเศษ และผู้อบรมต้องพร้อมที่จะต้องทำงานแบบลำพังคนเดียวและแบบร่วมมือ

สรุปได้ว่าข้อดีของการประชุมเชิงปฏิบัติการคือ ผู้เข้ารับการประชุมมีโอกาสที่จะคิดและกำหนดเป้าหมายวิธีการได้เอง ข้อจำกัดของการประชุมเชิงปฏิบัติการคือ ผู้จัดการประชุมต้องอำนวยความสะดวกต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมและวิทยากรในทุกด้าน จึงต้องใช้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานจำนวนมาก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และหน่วยงานทางการศึกษาเป็นแนวทางดังนี้

1. งานวิจัยในประเทศ

ชม ทาศรีสุข (2551, หน้า 82-84) ได้ศึกษาการประเมินการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 24 ผลการวิจัยพบว่า (1) ปัจจัยเบื้องต้นของการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โดยภาพรวม ผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลากร และด้านวัสดุอุปกรณ์ ผ่านเกณฑ์การประเมิน แต่ด้านงบประมาณไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน (2) กระบวนการการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โดยภาพรวมและรายด้าน ผ่านเกณฑ์การประเมินทุกด้าน และ (3) ผลผลิตของการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โดยภาพรวมอยู่ในระดับพอใช้ ไม่ผ่านเกณฑ์การ

ประเมิน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านกระบวนการ อยู่ในระดับดี ด้านผู้เรียน และด้านปัจจัย อยู่ในระดับพอใช้

อำคา สาลี (2551, หน้า 77-80) ได้ศึกษาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพัฒนาคุณภาพละหานทราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า (1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวม อยู่ในระดับมาก (2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกัน เกี่ยวกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในภาพรวมพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายมาตรฐานพบว่า มาตรฐานด้านผู้เรียนไม่แตกต่างกัน ส่วนมาตรฐานด้านครู ด้านผู้บริหาร ด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีความคิดเห็นแตกต่างกัน (3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้านผู้เรียนควรส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ด้านครูควรได้รับมอบหมายงานที่เหมาะสม ด้านผู้บริหารควรยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน และด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ ควรให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นนำมาใช้ในการจัดการศึกษา

คำซอน นันแก้ว (2552, หน้า 60-64) ได้ศึกษาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัจจุบันในการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมเฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีการดำเนินงานมาก ได้แก่ ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษารองลงมาได้แก่ ด้านการจัดระบบบริหาร ด้านการจัดระบบสารสนเทศ ด้านการจัดทำแผนและการดำเนินงานตามแผน ด้านการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี ด้านการพัฒนามาตรฐานการเรียนรู้ และด้านการตรวจสอบและการทบทวนคุณภาพการศึกษา ตามลำดับ ปัญหาในการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีปัญหามากที่สุด ได้แก่ ด้านการจัดระบบบริหาร รองลงมาได้แก่ ด้านการจัดทำแผนและการดำเนินงานตามแผน ด้านการพัฒนามาตรฐานการเรียนรู้ ด้านการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี ด้านการตรวจสอบและการทบทวนคุณภาพการศึกษา ด้านการจัดระบบสารสนเทศ และด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา ตามลำดับ แนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา ควรจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การใช้เทคโนโลยีในการจัดเก็บข้อมูล การทำงานเป็นทีม และการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ธีรพรธณ แจ้ใส (2552, หน้า 65-67) ได้ศึกษาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มโรงเรียนเชียงคำ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษพะเยา เขต 2

ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัจจุบันในการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.83 ด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านที่ 1 การจัดระบบบริหารและการจัดระบบสารสนเทศ รองลงมาเป็นการปฏิบัติด้านที่ 3 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านที่ 4 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านที่ 6 การประเมินคุณภาพการศึกษา ด้านที่ 5 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา ด้านที่ 7 การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี และด้านที่ 2 การพัฒนามาตรฐานการศึกษาซึ่งมีการปฏิบัติรองลงมา ตามลำดับสภาพปัญหาในการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มโรงเรียนเชิงคำ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 อยู่ในระดับน้อยค่าเฉลี่ย 2.27 ด้านที่มีปัญหาน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านที่ 7 การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี ด้านที่ 1 การจัดระบบบริหารและการจัดระบบสารสนเทศ ด้านที่ 4 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านที่ 2 การพัฒนามาตรฐานการศึกษา และด้านที่ 6 การประเมินคุณภาพการศึกษา ตามลำดับ

ศิริพร ยอดทรงตระกูล (2553, หน้า 159) ได้วิจัยปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชนในระดับปฐมวัยและระดับประถมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ผลการวิจัยพบว่า จากการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาทั้ง 8 ด้าน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานการประกันคุณภาพของการประกันคุณภาพของทางสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานการประกันคุณภาพของทางสถานศึกษาทั้งในระดับปฐมวัยและระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน 1) ด้านการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ พบว่า ทางสถานศึกษามีปัญหาในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในด้านการจัดระบบบริหารและสารสนเทศมีปัญหในระดับน้อยและระดับน้อยที่สุดเกือบทุกประเด็น แต่ประเด็นที่เป็นปัญหามากกว่าประเด็นอื่นๆ ได้แก่ บุคลากรขาดเทคนิควิธีในการวางระบบจัดเก็บข้อมูลที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับสถานศึกษา 2) ด้านการพัฒนามาตรฐานการศึกษา พบว่า ทางสถานศึกษามีปัญหาในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในด้านการพัฒนามาตรฐานการศึกษาในระดับน้อยและระดับน้อยที่สุดเกือบทุกประเด็น แต่ประเด็นที่เป็นปัญหามากกว่าประเด็นอื่นๆ ได้แก่ การประชุมปรึกษาหารือกันในเรื่องการกำหนดมาตรฐานการศึกษากับผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่มีความต่อเนื่อง และบุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการจัดทำมาตรฐานการศึกษา 3) ด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา พบว่า ทางสถานศึกษามีปัญหาในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับน้อยและระดับน้อยที่สุดเกือบทุกประเด็น แต่ประเด็นที่เป็นปัญหามากกว่าประเด็นอื่นๆ ได้แก่ ไม่มีการสำรวจทรัพยากรในท้องถิ่นหรือความพร้อมของคนในชุมชนในการสนับสนุนการจัดการศึกษา 4) ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา พบว่า

ทางสถานศึกษามีปัญหาในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับน้อยและระดับน้อยที่สุดเกือบทุกประเด็น แต่ประเด็นที่เป็นปัญหามากกว่าประเด็นอื่นๆ ได้แก่ ขาดงบประมาณสนับสนุนในการจัดกิจกรรมทางการศึกษาตามแผนพัฒนาของสถานศึกษา 5) ด้านการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา พบว่า ทางสถานศึกษามีปัญหาในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในด้านการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาในระดับน้อย และระดับน้อยที่สุดเกือบทุกประเด็น แต่ประเด็นที่เป็นปัญหามากกว่าประเด็นอื่นๆ ได้แก่ บุคลากรในสถานศึกษาขาดทักษะในการวิเคราะห์ รวบรวมข้อมูลสารสนเทศจากการปฏิบัติงาน 6) ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา พบว่า ทางสถานศึกษามีปัญหาในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในด้านการประเมินคุณภาพการศึกษาในระดับน้อยและระดับน้อยที่สุดเกือบทุกประเด็น แต่ประเด็นที่เป็นปัญหามากกว่าประเด็นอื่นๆ ได้แก่ การวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเน้นความสามารถในการจำเป็นส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้วัดทักษะขั้นสูง เช่น การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ 7) ด้านการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี พบว่า ทางสถานศึกษามีปัญหาในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในด้านการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีในระดับน้อยและระดับน้อยที่สุดเกือบทุกประเด็น แต่ประเด็นที่เป็นปัญหามากกว่าประเด็นอื่นๆ ได้แก่ บุคลากรไม่มีความเข้าใจในเรื่องการจัดทำบันทึกและการเขียนรายงานการประเมินที่ถูกต้อง ขาดความรู้ ทักษะการรวบรวม วิเคราะห์ แปลผล และนำเสนอผลที่ได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ ขาดการวิเคราะห์รายละเอียดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ จุดเด่น จุดด้อย และแนวทางการพัฒนาคุณภาพ และไม่มีการประชุมสัมพันธให้สาธารณชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทราบถึงความก้าวหน้าของผลการดำเนินการภายในสถานศึกษา 8) ด้านการผุดงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา พบว่า ทางสถานศึกษามีปัญหาในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในการผุดงระบบประกันคุณภาพการศึกษาในระดับน้อยถึงน้อยที่สุดเกือบทุกประเด็น

วรินทร์ จัดแจ้ง (2554) ได้ศึกษาการพัฒนาผู้ดูแลเด็กในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรฐานขั้นพื้นฐาน) องค์การบริหารส่วนตำบลคงเย็น อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า (1) ผลการศึกษาสภาพและปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาผู้ดูแลเด็กในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรฐานขั้นพื้นฐาน) องค์การบริหารส่วนตำบลคงเย็น อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ พบว่า ปัจจุบันผู้ดูแลเด็กจัดประสบการณ์การเรียนรู้ระดับปฐมวัยตามความรู้ ความเข้าใจ ในรูปแบบเดิมที่เคยจัดมา การจัดกิจกรรมยังจัดแบบไม่ค่อยมีจุดมุ่งหมาย ขาดการบันทึกหลังการจัดประสบการณ์ และการประเมินพัฒนาการเด็กยังไม่เป็นปัจจุบัน สภาพ และปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาผู้ดูแลเด็กใน

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ระดับปฐมวัยผู้ดูแลเด็กขาดความความเข้าใจ ขาดทักษะในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ส่งผลให้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ระดับปฐมวัยไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และ ทำให้ยังไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรฐานขั้นพื้นฐาน) ซึ่งผู้ดูแลเด็กมีความต้องการและยินดีเข้ารับการพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ และเพิ่มความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ระดับปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (2) แนวทางในการพัฒนาผู้ดูแลเด็กในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรฐานขั้นพื้นฐาน) โดยจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ เน้นการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้ดูแลเด็ก และนำไปใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้กับเด็กปฐมวัยได้ และดำเนินการนิเทศติดตามและประเมินผล (3) การติดตามและประเมินผลการพัฒนาผู้ดูแลเด็กในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรฐานขั้นพื้นฐาน) ในวงรอบที่ 1 พบว่า ผู้ดูแลเด็กมีความสามารถในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับดี และสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ระดับปฐมวัยในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ในวงรอบที่ 2 หลังการนิเทศภายในให้คำแนะนำ ปรึกษา ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ทำให้ผู้ดูแลเด็กเกิดความมั่นใจและสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ระดับปฐมวัย ได้อย่างมีประสิทธิภาพในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมาก ส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมการเรียนรู้โดยรวมเหมาะสมอยู่ในระดับดีมาก

วันเพ็ญ พรหมการ (2555, หน้า 126-130) ได้ทำการศึกษาเรื่องการดำเนินการประกันคุณภาพภายในเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยถึงมัธยมศึกษาตอนต้นในอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพปัจจุบันในการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน โดยภาพรวมและรายมาตรฐานอยู่ในระดับมาก เพื่อพิจารณาตามรายมาตรฐานที่มีค่าเฉลี่ยของการดำเนินการสูงที่สุดไปหาต่ำที่สุด พบว่า มาตรฐานที่ว่าด้วยการบริหารจัดการศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา คือ มาตรฐานที่ว่าด้วยผลการจัดการศึกษาถัดมา มาตรฐานที่ว่าด้วยการประกันคุณภาพภายใน และอันดับสุดท้าย มาตรฐานที่ว่าด้วยการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เมื่อพิจารณาสภาพปัจจุบันตามกระบวนการบริหารคุณภาพ PDCA พบว่า โดยภาพรวมและแต่ละขั้นตอนอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละขั้นตอนที่มีค่าเฉลี่ยของการดำเนินการสูงที่สุดไปหาต่ำที่สุด พบว่า ขั้นตอนการวางแผน (Plan) รองลงมาคือ ขั้นตอนการปฏิบัติตามแผน (Do) ถัดมาเป็นขั้นตอนการตรวจสอบ (Check) และอันดับสุดท้ายคือ ขั้นตอนการปรับปรุง (Action) มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด (2) ปัญหาการ

ดำเนินการประกันคุณภาพภายใน พบว่า โดยภาพรวมและรายมาตรฐานอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาตามรายมาตรฐานที่มีค่าเฉลี่ยของการดำเนินการสูงที่สุดไปหาค่าที่ต่ำที่สุดพบว่า มาตรฐานที่ว่าด้วยการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ มาตรฐานที่ว่า ด้วยการประกันคุณภาพภายใน ถัดมามาตรฐานที่ว่าด้วยผลการจัดการศึกษา และอันดับสุดท้าย มาตรฐานที่ว่าด้วยการบริหารจัดการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เมื่อพิจารณาปัญหาตามกระบวนการบริหารคุณภาพ PDCA พบว่าโดยภาพรวมและแต่ละขั้นตอนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาแต่ละขั้นตอนที่มีค่าเฉลี่ยของการดำเนินการสูงที่สุดไปหาค่าที่ต่ำที่สุด พบว่า ขั้นตอนการปรับปรุง (Action) มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ขั้นตอนการตรวจสอบ (Check) ถัดมาขั้นตอนการปฏิบัติตามแผน (Do) และอันดับสุดท้ายคือ ขั้นตอนการวางแผน (Plan) มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด (3) แนวทางพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในได้ข้อสรุปโดยภาพรวม ดังนี้ ผู้บริหารควรให้ความสำคัญของการกำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในที่ชัดเจน โดยเข้ามาบริหารจัดการและมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน คอยกำกับ ติดตาม ดูแลช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนการทำงานอย่างต่อเนื่อง ตลอดถึงพัฒนา อบรมครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาที่เพียงพอ เพื่อนำไปวิเคราะห์วางแผนการดำเนินการประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ จนกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กร สุดท้ายผู้บริหารควรให้ความสำคัญกระบวนการบริหารคุณภาพในขั้นตอนการปรับปรุง (Action) ให้มากขึ้น ส่วนแนวทางพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในตามกระบวนการบริหารคุณภาพ PDCA โดยภาพรวม ได้ข้อสรุปว่า ผู้บริหารควรมีการจัดระบบองค์กรตามโครงสร้างการบริหารงานที่ดี มีระบบการบริหารจัดการเป็นไปตามกระบวนการคุณภาพ PDCA และมีการทำงานเป็นทีมจะส่งผลให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีระบบ มีประสิทธิภาพในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในในกิจกรรมต่างๆ ตามภารกิจของสถานศึกษา ควรเริ่มต้นด้วยการวางแผน (Plan) การลงมือปฏิบัติดำเนินการ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการลงมือแก้ไขปรับปรุง หรือสร้างมาตรการในการทำงาน (Act) ผลการปฏิบัติงานจึงจะบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

2. งานวิจัยต่างประเทศ

บลูม (Bloom, 1964, p. 41) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทางสติปัญญาและบุคลิกภาพมนุษย์ พบว่า ระยะเวลา 4 ปี แรก สติปัญญาของเด็กได้รับหล่อหลอมไปแล้ว 75% ถ้าจะนับแต่ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา เมื่อเด็กอายุได้ 4 ปี สติปัญญาของเด็กมากกว่า 3% จะเห็นได้ในระยะเวลา 6 ปีแรกของชีวิตเด็กนั้น มีความสำคัญต่อการพัฒนาสติปัญญาและบุคลิกภาพเป็นอย่างยิ่ง พ่อแม่ผู้ปกครองจึงควรเอาใจใส่ส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้ตามความสามารถ ไม่ควรรอเข้าโรงเรียนเสียก่อนจึงเริ่มเรียน

บุทตัน (Button, 1974, p. 409) ได้ศึกษาพฤติกรรมความร่วมมือทางกายและความร่วมมือทางวาจาของเด็กปฐมวัยอายุ 3-4 ปี ในการทำกิจกรรมเล่นกลางแจ้งร่วมกับผู้อื่น โดยได้แบ่งเด็กปฐมวัยออกเป็น 3 กลุ่มที่ 1 ฝึกแสดงออกด้านพฤติกรรมความร่วมมือทางกาย เช่น การช่วยเพื่อนเก็บของเล่น เป็นต้น กลุ่มที่ 2 ฝึกแสดงออกด้านพฤติกรรมความร่วมมือทางวาจา เช่น การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นระหว่างทำกิจกรรม ส่วนกลุ่มที่ 3 ให้ฝึกพฤติกรรมทั้ง 2 ด้านร่วมกัน ผู้ทดสอบใช้วิธีการแบบเดียวกัน เช่น การให้คำแนะนำ มีคำสั่งให้ทำ หรือการให้คำชมเชยด้วยคำพูดเชิงบวก ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยมีการแสดงออกถึงพฤติกรรมที่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพิ่มขึ้น คือ การช่วยเหลือ แบ่งซึ่งกันและกัน หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมเล่นกลางแจ้งร่วมกับผู้อื่น

บัคค์เลย์ และคณะ (Buckley, 1979, p. 329) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ความเห็นอกเห็นใจและพฤติกรรมช่วยเหลือของเด็กปฐมวัยอายุระหว่าง 3-6 ปี จำนวน 41 คน โดยพัฒนาแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเพียเจท์ โดยให้เด็กหมุนหุ่นพลาสติกให้ผู้อื่นเห็นเหมือนกับที่เขาเห็นในแบบ จากนั้นสร้างสถานการณ์ในการวัดพฤติกรรมช่วยเหลือจะสัมพันธ์กันโดยที่เด็กมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นจะมีการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อย แต่เด็กปฐมวัยจะแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือเพิ่มขึ้นก่อนการทดลอง

โคแกน (Kogan, 1982, p. 166) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวกับการส่งผลสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทางด้านพลศึกษาจะมีประโยชน์แก่เด็กปฐมวัย ซึ่งถ้าเริ่มต้นได้เร็วเท่าใด เด็กก็จะได้รับผลดีมากเท่านั้น ดังนั้น ผลการจัดกิจกรรมดังกล่าวยังอยู่บนพื้นฐานที่ไม่มั่นคงพอที่จะอธิบายว่า การเคลื่อนไหวสามารถใช้ในการบำบัดความผิดปกติทางสติปัญญาได้ว่าการเคลื่อนไหวควรจะให้สัมพันธ์กับทักษะทางกลไกด้านร่างกายและเนื้อหาสาระการเรียนการสอน รวมทั้งทักษะทางสังคมและหากเด็กได้รับการส่งเสริมด้านทักษะเคลื่อนไหวร่างกายอย่างเต็มที่ก็จะสามารถช่วยเด็กได้พัฒนาการด้านร่างกายและทักษะการเรียนรู้ทางสังคมได้ดีขึ้น

บาร์เตล์ และ โกลด์เบิร์ก (Bar-Tal and Goldberg, 1985, p. 396) ได้ศึกษาเชิงสังเกตพฤติกรรมช่วยเหลือของเด็กปฐมวัย จำนวน 150 คน ที่มีอายุระหว่าง 2-6 ปี ผู้วิจัยได้แบ่งเด็กออกเป็น 5 กลุ่มๆ ละ 30 คน เด็กแต่ละคนได้รับการสังเกต 3 ครั้ง ครั้งละ 10 นาที ในระหว่างชั่วโมงกิจกรรมการเล่นอย่างอิสระ โดยในการสังเกตได้ลงทะเบียนพฤติกรรมช่วยเหลือ แบ่งปันในแต่ละรูปแบบที่เด็กได้แสดงออกมาอย่างชัดเจน ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมช่วยเหลือของเด็กปฐมวัยไม่ได้เพิ่มขึ้นตามอายุ แต่เด็กจะแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือในสถานการณ์ที่เป็นการเล่นแบบสร้างจินตนาการน้อยลง และมีการแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือออกมาอย่างชัดเจนเมื่อเด็กมี

อายุมากขึ้น แต่ช่วยเหลือด้วยการให้สิ่งของแก่เพื่อนในสถานการณ์จริงน้อยลงเมื่อเด็กมีอายุเพิ่มมากขึ้น

เมทซ์ (Metz, 1986, p. 3691) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและการตอบสนองต่อเสียงดนตรีของเด็กปฐมวัย ในสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่มีโอกาสเลือก โดยวิธีทางธรรมชาติ โดยผู้วิจัยได้ยึดทฤษฎีที่เกี่ยวกับธรรมชาติของการเคลื่อนไหวในการเรียนการสอนดนตรีในโรงเรียนอนุบาล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนอนุบาล 1 อายุ 3-4 ปี โรงเรียนอนุบาล อริโซน่า เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสังเกตการณ์เคลื่อนไหวของเด็กปฐมวัยที่ตอบสนองต่อเสียงดนตรี ได้แก่ (1) รูปแบบการแสดงออกทางอารมณ์ ลำดับขั้นการพัฒนาและลักษณะการเป็นผู้นำ (2) รูปแบบการแสดงออกถึงการเป็นผู้นำ ผู้ตาม และการแสดงคำแนะนำต่อผู้อื่น (3) ประกอบด้วยการเคลื่อนไหวที่สนองต่อเสียงดนตรีและไม่มีดนตรีเป็นอย่างไร ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะในสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่มีโอกาสเลือกโดยวิธีทางธรรมชาติหลังการทดลองทำให้เด็กมีปฏิริยาตอบสนองต่อเสียงดนตรีที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพได้ดีขึ้นกว่าก่อนการทดลอง

บั๊ก (Bugg, 2000, Abstract) ได้ศึกษาการประกันคุณภาพและแผนพัฒนาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในรัฐอิลลินอยส์ สหรัฐอเมริกา การวิจัยเป็นการตรวจสอบวิเคราะห์ประสิทธิผลของคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาและวางแผนพัฒนาของรัฐอิลลินอยส์ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเปลี่ยนแปลงระบบในโรงเรียนมัธยมของรัฐ เป็นการศึกษาการตัดสินใจขอบเขตของโรงเรียน 2 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า 1) ก่อนที่จะมีการประกันคุณภาพและการวางแผนพัฒนาโรงเรียนทั้งสองโรงเรียนไม่มีโครงสร้างอย่างเป็นทางการในการพัฒนาปรับปรุงโรงเรียน 2) โรงเรียนในชนบทสามารถที่จะใช้ประโยชน์จากกระบวนการประกันคุณภาพให้เป็นตัวกระตุ้นในการพัฒนาโครงสร้างการพัฒนาโรงเรียนอย่างมีรูปแบบ แต่โรงเรียนในเมืองไม่สามารถประสบความสำเร็จตามขั้นตอนได้ 3) ผลกระทบทางบวกของการประกันคุณภาพ คือ เทคนิคการสอนที่ใช้ประโยชน์ได้ทั้งสองโรงเรียน 4) การประกันคุณภาพจะประสบความสำเร็จในการชี้แนะประเด็นในการพัฒนา 5) กรอบของการประกันคุณภาพมีศักยภาพที่จะช่วยเหลือโรงเรียนที่จะยึดเป็นแบบอย่างในการพัฒนา เช่น ภาวะผู้นำและทรัพยากรด้านการเงิน กระบวนการนี้ไม่ประสบความสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์

เบ็ค (Beck, 2002, Abstract) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ผลของการรับรองมาตรฐานของแผนการศึกษาที่มีต่อคะแนนสอบและการยอมรับของนักศึกษาที่มีต่อการรับรองมาตรฐานในรัฐไวโอมิง พบว่า มีความสัมพันธ์กันระหว่างปีที่มีการรับรองมาตรฐานการศึกษาและผลการเรียนมีความแตกต่างจากเดิม ขณะที่ครูและผู้บริหารมีความเห็นในทางบวกต่อคำถามของคณะประเมินผล

การสำรวจของนักศึกษา พบว่า การนำเอามาตรฐานในโรงเรียนของรัฐไปใช้ยังไม่มีการประยุกต์ใช้ทั้งหมด

มาเรีย (Maria, 2006, unpagged) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษามาตรการด้านความปลอดภัยและแนวทางการป้องกันในเค้กระดับปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า นอกจากการจัดสาระการเรียนรู้ในระดับปฐมวัยแล้ว ความปลอดภัยก็ไม่อาจมองข้ามซึ่งความปลอดภัยดังกล่าวมิได้หมายถึงอุบัติเหตุทั่วไปเท่านั้น แต่ยังหมายถึงความมั่นคงต่อจิตใจอีกด้วย โดยเฉพาะบุคคลที่เกี่ยวข้องรอบตัวเด็กผู้เชี่ยวชาญได้ให้แนวคิดไว้ว่าควรมีการออกแบบการสอนที่ปลอดภัย เมื่อเด็กมีปัญหาควรมีการรักษาอย่างเป็นระบบและควรมีบุคลากรที่เชี่ยวชาญในการวางแผนการจัดหลักสูตรความปลอดภัยในสถานศึกษาด้วย

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง พอสรุปได้ว่า การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นเรื่องสำคัญที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานทางการศึกษา ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและท้องถิ่นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการดำเนินการและร่วมมือในการดำเนินงานอย่างถูกต้อง เหมาะสม เป็นขั้นตอน พร้อมนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาให้สถานศึกษาได้จัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพบรรลุตามมาตรฐานที่กำหนด